

Clarifying the Concept of Transnationalism in International Relations from the Perspective of Convergence Theories

Mahdi Baghban¹

Alireza Soltani²

Reza Jalali³

Abstract

Following the rise of nation-states and nationalist ideologies after the Treaty of Westphalia, there emerged an era marked by extreme patriotism, xenophobia, and conflicts among nations—peaking notably during the First and Second World Wars. In the aftermath, numerous scholars sought ways to bridge divides, foster closer relations among nations, and develop strategies for cooperation and convergence among political entities. Among these, convergence theorists proposed various models of political unity and integration, gradually advancing toward a new, larger transnational society—exemplified most prominently by the European Union. However, the core elements and processes of this broader society remain insufficiently articulated within their theories. As a result, researchers are prompted to ask: what is the meaning, what are the defining components, and what is the process of transnationalism from the perspective of convergence theories? To answer this question, an interpretative (explanatory) research methodology was employed. After establishing a precise research question, data collection was carried out through documentary and library research, analyzing the theories of Twenty-eight convergence scholars spanning a range of perspectives including federalism, confederalism, regionalism, neo-regionalism, functionalism, neo-functionalism, and post-functionalism. The data were then subjected to content and thematic analysis to extract the key elements, which were subsequently organized, systematized, and integrated. The final response to the main research question revealed that, from the viewpoint of convergence theorists, transnationalism comprises nine fundamental elements: cognition, value system, objectives, political will, interactions, transnational sovereignty, transnational society, efficacy, and loyalty. These elements operate within a cyclical process—gradually, incrementally, and self-reinforcing—advancing step-by-step over time.

Keywords: Transnationalism, Confederalism, Neo-regionalism, Post-functionalism.

1. PhD student in International Relations, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Assistant Professor of International Relations, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author). soltani@iau.ac.ir

3. Assistant Professor of International Relations, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Extended Abstract

1. Introduction

In response to critiques of nationalism, various international relations theories emerged during the 20th and 21st centuries—such as liberalism, globalization, and convergence theories—that aim to reduce inter-state differences and promote shared interests. Convergence theory seeks to diminish divisive elements like nationalism, strict sovereignty, and territorial boundaries in favor of collective objectives such as peace and regional stability through economic, cultural, and political cooperation.

Research Question: What are the concept, elements, and process of transnationalism in convergence theories within international relations?

2. Theoretical framework

Following post-World War II, convergence theory gained traction as a model for regional integration, especially in Europe. Its core premise involves reducing nationalist tendencies in favor of shared goals via regional cooperation.

Despite theoretical differences, convergence theorists agree on several pillars: the importance of institutions and elites, cross-border political and economic interactions, and the formation of supranational communities. Convergence not only reduces conflict but also enables states to address needs beyond national borders. Cooperation expands when benefits increase, and convergence deepens with interdependence.

Four major schools define convergence theory: federalism, functionalism, neofunctionalism, and communication theories.

3. Methodology

This study uses an explanatory method to analyze the concept of transnationalism by extracting elements and processes from convergence-related texts through content and thematic analysis. Redundant data were removed, and similar themes were grouped to construct a coherent framework for transnational integration.

4. Discussion

By studying 28 theories in the spectrum of convergence theories, data were extracted that referred to different elements of convergence and some of these data were also similar to each other. Therefore, to organize the data, similar data were placed next to each other. After organizing the data, it is the turn of combining the data. Similar data is removed, the main and secondary data (element and component) are determined and presented in Table (1). Also, the convergence process based on the analysis obtained is presented in Chart (1).

Table 1: Elements and Components of Transnationalism

Elements	Components
Changing international environment	Increasing common needs, especially the need for security and survival, increasing issues and expanding mutual connections between various actors of international relations (states, organizations and individuals)
New cognition	New mental image, awareness and self-awareness, learning, common knowledge, persuading public opinion, new culture, mutual trust and confidence, formation of new beliefs and ideology of transnationalism
New value system	Unification of values, reduction of nationalist inflammations and conflicts and increasing the possibility of peace, increasing freedom, equality and justice in society, respect for each other, greater commitment and responsibility, satisfaction
Legitimate goals	Achieving rewards, obtaining benefits, obtaining welfare (strong economy and desirable life), reducing costs, becoming more empowered (more powerful), increasing efficiency
Political will	Appropriate ideology and political system (for pursuing goals)
Interaction	Increasing voluntary cooperation of members, changing the nature of interactions (win-win), increasing economic exchanges
Transnational sovereignty	Reduction of the powers of states, increase of the powers and competences of transnational institutions, creation of transnational democratic structures, institutionalization of international law, compliance of members (states and citizens) with international law, disappearance of artificial national borders
New society	New territorial territory composed of members, formation of a new (supranational) identity, creation of a sense of attachment, unity and solidarity among members, increase in international actors, empowerment of members
Efficiency	Achieving goals, responding to needs and expectations, prioritizing solving transnational problems
Loyalty	More commitment from members (members take more responsibility), advocacy for the transnational community

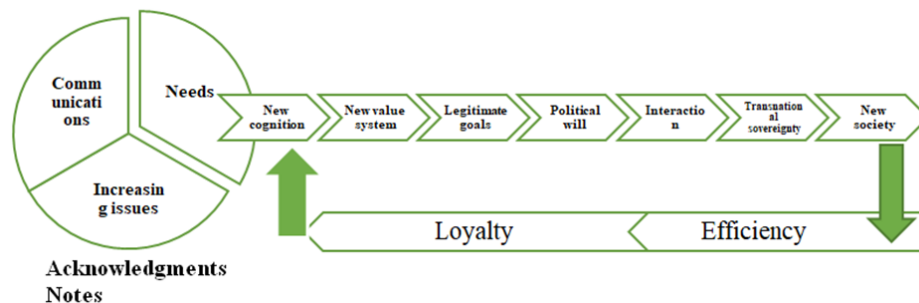


Figure 1. Depicts the growth cycle of transnationalism through convergence

5. Conclusion and Suggestions

A review of 28 convergence-related theories (covering federalism, regionalism, and functionalism) identified nine core elements of transnationalism: cognition, values, goals, will, interaction, governance, community, efficiency, and loyalty. The process is dynamic and self-reinforcing: as transnational communities succeed, trust and commitment increase, reinitiating the cycle from new cognition. Conversely, failure diminishes legitimacy and support, weakening the transnational structure.

تبیین مفهوم فراملی‌گرایی در روابط بین‌الملل از منظر نظریات همگرایی

مهدی باغبان^۱
علیرضا سلطانی^۲
رضا جلالی^۳

چکیده

با توسعه حاکمیت‌های ملی و ایدئولوژی‌های ملی‌گرایانه پس از عهدنامه‌های وستفالی، شاهد میهن‌پرستی‌های افراطی، بیگانه‌ستیزی، برخوردها و منازعات بین ملت‌ها بودیم که اوج آن در وقوع دو جنگ جهانی اول و دوم بود. پس از آن نظریه‌پردازان مختلفی به دنبال کاهش اختلافات بین ملت‌ها و نزدیک ساختن آن‌ها به یکدیگر و دستیابی به راه‌حلی به منظور ایجاد همکاری‌ها و همگرایی بین واحدهای ملی پرداختند. در این بین نظریه‌پردازان همگرایی با طیف وسیعی از نظریه‌پردازی، نظریه‌های مختلفی را در زمینه وحدت و همگرایی سیاسی بین ملت‌ها ارائه کردند و به نوعی به سمت جامعه جدید و بزرگ‌تر فراملی حرکت کردند که نمونه بارز آن اتحادیه اروپاست. با این حال، عناصر اصلی این جامعه بزرگ‌تر و فرایند آن به وضوح در نظریات آنان بیان نشده است. از این رو محققان به دنبال پاسخ به این سؤال هستند که فراملی‌گرایی از منظر نظریات همگرایی دارای چه مفهوم، عناصر و روندی است. برای پاسخ به این سؤال، روش تحقیق تبیین‌گری انتخاب شده است. در این روش تحقیق، پس از تعیین پرسش دقیق، جمع‌آوری داده‌ها به روش اسنادی و کتابخانه‌ای از بین نظریات ۲۸ نظریه‌پرداز همگرایی در طیف نظریات همگرایی، فدرالیسم، کنفدرالیسم، منطقه‌گرایی، نومنطقه‌گرایی، کارکردگرایی، نوکارکردگرایی و پساکارکردگرایی صورت پذیرفته است. در ادامه به روش تحلیل محتوا و تحلیل مضمون، استخراج مؤلفه‌ها صورت گرفته و سپس به نظام‌مند کردن و ترکیب آن‌ها پرداخته شده است. در نگارش نهایی پاسخ به سؤال اصلی تهیه شده است. در این تحقیق مشخص شده که فراملی‌گرایی از منظر نظریه‌پردازان همگرایی دارای ۴ عنصر است: شناخت، نظام ارزشی، اهداف، اراده سیاسی، تعاملات، حاکمیت فراملی، جامعه فراملی، کارآمدی و وفاداری. این‌ها در روندی چرخشی به صورت تدریجی، گام‌به‌گام، فزاینده و خودتقویت‌کننده ادامه خواهد داشت.

واژه‌های کلیدی: فراملی‌گرایی، کنفدرالیسم، نومنطقه‌گرایی، پساکارکردگرایی.

۱. دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲. استادیار روابط بین‌الملل، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

soltani@iaui.ac.ir

۳. استادیار روابط بین‌الملل، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۱. مقدمه

پایان جنگ‌های سی‌ساله مذهبی در منطقه وستفالی و عقد معاهدات وستفالی، سرآغازی بر ملی‌گرایی، تشکیل دولت و حاکمیت‌های ملی بود. بندیکت اندرسون^۱ در اثر معروف خودش با نام *جوامع خیالی*^۲ تفکرانی در باب اصل و گسترش ملی‌گرایی، معتقد است که ملی‌گرایی در اثر بهره‌گیری طبقه سرمایه‌داران از صنعت چاپ و تولید کتاب به زبان‌های محلی، با یک مفهوم خیالی مانند ملیت و سرزمین شکل گرفت و به اعتقاد بسیاری از اندیشمندان، این ملی‌گرایی عاملی برای جدایی انسان‌ها شد؛ زیرا در سایه تفکرات ملی‌گرایانه، احساسات برتری‌جویی در میان اقوام رواج یافت و خصومت‌ها و جنگ‌ها در گرفت.

افراط در ملی‌گرایی با طرح ادعاهای حل‌ناشدنی درباره سرزمین و با افزایش فضای احساسی سیاست ملی و بین‌المللی بلای عصر مدرن و علت جنگ‌های جهانی، قتل‌عام‌های قومی، نسل‌کشی و بحران‌های بی‌پایان در سراسر جهان بوده است. بیگانه‌ستیزی و نفرت از بیگانگان، میهن‌پرستی افراطی، برخورد تهاجمی با خارجی‌ان و کشورهای خارجی، نظامی‌گری، استفاده از زور برای حل مشکلات امپریالیسم^۳ تبدیل می‌شود. ملی‌گرایی افراطی به مانعی برای همکاری در زمینه مسائل بین‌المللی، تجارت، مهاجرت، محیط‌زیست یا هر مسئله دیگر در عرصه سیاست بین‌المللی تبدیل می‌شود و ناشکیبایی و استبداد را در کشورها ایجاد می‌کند. استناد برخی کشورها به ایدئولوژی‌های ملی‌گرایی افراطی باعث نقض حقوق اقلیت‌ها، ایجاد کوته‌نگری، دیدگاه بسته و رذیلانه‌ای می‌شود که مخالف تبادل فرهنگی و منافی تعامل است؛ در حالی که تماس و ارتباط مشخصه فرهنگ، مذهب و زبان در دنیای مدرن است (بیلیس و اسمیت، ۱۳۸۸: ۹۹۴-۹۹۵).

بر اساس نقدهای وارد شده به ایدئولوژی ملی‌گرایی، نظریات مختلفی در روابط بین‌الملل در قرن ۲۰ و ۲۱ شکل گرفت که به دنبال کاهش اختلاف بین ملت‌ها و نزدیک نمودن آن‌ها در کنار یکدیگر و رای ایدئولوژی‌های ملی‌گرایانه بودند. از آن جمله می‌توان به نظریات لیبرالیستی، همگرایی، وابستگی متقابل و جهانی‌شدن اشاره کرد. در این بین، نظریات همگرایی تلاش دارند که از عوامل اختلاف‌زا و زمینه‌های ملی‌گرایانه، پابندی به منافع ملی، مرزهای جغرافیایی و حتی حاکمیت مطلق کشورهای یک منطقه، به نفع اهداف جمعی و مشترک کاسته و از طریق

1. Benedict Anderson

2. *Imagined Communities*

۳. امپریالیسم به معنای تمایل به ایجاد امپراتوری برای به انقیاد درآوردن ملت‌های دیگر است.

همکاری‌های فنی، اقتصادی و تجاری، عقیدتی و فرهنگی و حتی سیاسی به ایجاد صلح و آرامش در منطقه و نهایتاً در سطح جهان کمک کند. نظریه‌پردازان همگرایی درباره موضوعاتی چون نقش نهادها و نخبگان، کم‌وکیف مبادلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، ایجاد نوعی اجتماع فوق‌ملی و حرکت‌های یکپارچه‌کننده و انسجام‌دهنده دارای دیدگاه‌ها و نظریات مشترکی هستند. در نتیجه، محققان با هدف تبیین فراملی‌گرایی به دنبال این هستند که مشخص کنند فراملی‌گرایی در نظریات همگرایی دارای چه مفهوم، عناصر و روندی است. به این دلیل، قلمرو موضوعی این تحقیق نظریات همگرایی، قلمرو مکانی آن بین‌المللی و قلمرو زمانی آن از سال ۱۹۵۰ تا کنون (۲۰۲۵) را دربر می‌گیرد.

برای دستیابی به مفهوم، عناصر و روند فراملی‌گرایی در نظریات همگرایی از روش تحقیق تبیین‌گری در یک فرایند چهارمرحله‌ای استفاده شده است. در گام اول با تعیین پرسش دقیق، مفهوم فراملی در نظریات همگرایی آگاهانه جست‌وجو شده و به این منظور در گام بعدی، یعنی جمع‌آوری داده‌ها، نظریات ۲۸ نظریه‌پرداز از طیف نظریات همگرایی، فدرالیسم، منطقه‌گرایی و کارکردگرایی به دست آمده است. در گام سوم، به استخراج کدها (عناصر و روندها) با استفاده از تحلیل محتوا و مضمون پرداخته شده و در ادامه کدها نظام‌مند و ترکیب شده است. در مرحله پایانی هم نگارش و تدوین نهایی انجام شده است. همچنین با عنایت به اینکه مقاله از نوع تبیین‌گری است فرضیه ندارد.

۲. مبانی نظری

۲-۱. فراملی‌گرایی

چریل مک‌ایوان^۱ فراملی‌گرایی را مفهومی گسترده برای توصیف طیف وسیعی از پدیده‌ها می‌داند و آن را نوعی دیاسپورا قلمداد می‌کند که در آن جامعه مهاجران سرزمین اصلی خود را ترک کردند (McEwan, N.D: 499)؛ اما در علم سیاست، فراملی‌گرایی یک سطح در نظام بین‌الملل معرفی می‌شود و از آن به عنوان وجود اقتداری فراتر از دولت-ملت یاد شده که صلاحیت تحمیل اراده خود را بر دولت-ملت دارد (هی‌وود، ۱۳۹۵: ۳۰۹).

1. Cheryl McEwan

به اعتقاد نای و کوهن، سیاست جهانی در حال تغییر است. پارادایم کلاسیک دولت‌محور فرض می‌کند که دولت‌ها همچنان تنها بازیگران مهم در عرصه سیاست جهانی‌اند و به‌عنوان بازیگر واحد عمل می‌کنند. منافع داخلی متنوع تنها از طریق کانال‌های سیاست خارجی دولت یا دولت‌ها بر سیاست بین‌الملل تأثیر می‌گذارد (Nye & Keohane, 1971: 721). در نتیجه، فراملی‌گرایی بر روابطی در ورای روابط دولت‌ها و میان کنشگرانی غیر از دولت‌ها تأکید دارد. این روابط و کنشگران بر کنشگران دولتی و روابط میان آن‌ها نیز تأثیر می‌گذارند (مشیرزاده، ۱۳۹۰: ۳۲). رودومتوف^۱ نیز معتقد است که از ۱۹۸۹ به بعد، اصول دموکراسی، حاکمیت قانون، حقوق بشر و... به‌صورت جهانی اعمال می‌شود و دولت‌های ملی در این خصوص محدودتر شده‌اند (Rumford, 2009: 312) و به‌نوعی یک حاکمیت فراملی در حال شکل‌گیری است.

استیون ورتووک فراملی‌گرایی را وضعیتی توصیف می‌کند که در آن، علی‌رغم فواصل زیاد و وجود مرزهای بین‌المللی و تمام قوانین، مقررات و روایت‌های ملی انواع خاصی از روابط در سطح جهان را ایجاد کرده و شکل می‌دهد (Vertovec, 2009: 3).

۲-۲. نظریات همگرایی^۲

یکی از ویژگی‌های روابط بین‌الملل پس از جنگ جهانی دوم، رشد و توسعه همکاری و همگرایی منطقه‌ای در چارچوب منطقه‌ای شدن بود (مختاری و آدمی، ۱۳۹۶: ۲۱۰). همگرایی نخستین بار در دهه ۱۹۵۰ به‌عنوان توصیف تغییراتی که در معماری اقتصاد و سیاست اروپا شکل می‌گرفت پرآوازه شد. در همگرایی تلاش این است که از عوامل اختلاف‌زا و زمینه‌های ملی‌گرایانه، پابندی به منافع ملی، مرزهای جغرافیایی و حتی حاکمیت مطلق کشورهای یک منطقه، به نفع اهداف جمعی و مشترک کاسته شود و از طریق همکاری‌های فنی، اقتصادی و تجاری، عقیدتی و فرهنگی و حتی سیاسی به ایجاد صلح و آرامش در منطقه و نهایتاً در سطح جهان کمک شود. در اغلب موارد، از همگرایی به‌عنوان شیوه‌ای برای حل و فصل درگیری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی یاد شده که به تدریج همه واحدهای سیاسی را دربرمی‌گیرد و در بلندمدت باعث بسط و گسترش جهانی شدن می‌شود. به‌رغم اختلاف نظرها، نظریه‌پردازان همگرایی درباره موضوعاتی چون نقش نهادها و نخبگان، کم‌وکیف مبادلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، ایجاد نوعی اجتماع فوق‌ملی و

1. Victor Roudometof

2. Convergence Theories

حرکت‌های یکپارچه‌کننده و انسجام‌دهنده نظریات و دیدگاه‌های مشترکی دارند (کریمی، ۱۳۸۹: ۲۶).

آنچه صرف‌نظر از نوع همگرایی مدنظر است کاهش تضاد و تقابل میان واحدهای سیاسی است که می‌توان گفت مهم‌ترین جنبه مثبت همگرایی محسوب می‌شود. از منظر نظریه‌پردازان همگرایی، واحدهای جداگانه سیاسی قادر به تأمین خواسته‌ها و نیازهای انسانی در چارچوب بسته خود نیستند؛ زیرا احتیاجات جوامع بشری را باید در ورای مرزهای ملی جست‌وجو کرد و همین امر همکاری‌های گسترده‌ای را میان دولت‌های ملی ایجاب می‌کند. آن‌ها همچنین معتقدند توسعه و گسترش همکاری‌ها در زمینه‌های مختلف به یک حوزه خاص جغرافیایی محدود نمی‌شود. انگیزه اصلی دولت‌ها برای چنین همکاری‌های نزدیکی، دسترسی آن‌ها به منافع و امکاناتی است که قبل از ورود به فرایند همگرایی دست یافتن به آن برایشان غیرممکن بود. از دیدگاه همگرایان، هرچه میزان و حجم مبادلات میان واحدهای سیاسی افزایش یابد، به همان نسبت بر درجه همگرایی میان واحدهای سیاسی افزوده می‌شود (رادگودرزی، ۱۳۹۵: ۱۹۰-۱۹۲). نظریات همگرایی به فدرال‌گرایان، کارکردگرایان، نوکارکردگرایان و نظریات ارتباطات تقسیم می‌شود (کولایی، ۱۳۷۹).

۲-۳. نظریه‌های منطقه‌گرایی^۱

منطقه‌گرایی بیانگر فرایندهای سیاسی و یا اقتصادی مربوط به همکاری بین کشورها و دیگر بازیگران در یک ناحیه جغرافیایی خاص است. از سال‌های آغازین دهه ۱۹۸۰، تلاش‌های گسترده‌ای برای همگرایی منطقه‌ای در برخی مناطق انجام شده است. همگرایی منطقه‌ای یکی از راهبردهایی است که طی آن و بر اساس ابعاد و اهداف مختلف، کشورها به همکاری، تعامل و هماهنگی رفتار و سیاست‌های خود می‌پردازند (سرخیل، ۱۳۹۷: ۲۰۲). به عبارتی، منطقه‌گرایی بیانگر آن دسته از جنبه‌های پویای همکاری‌های منطقه‌ای است که به‌عنوان رشد تعاملات اقتصادی، اجتماعی، هویت و خودآگاهی منطقه‌ای تعریف می‌شود. منطقه‌گرایی نتیجه جریان روزافزون کالا، تحرک مردم و باورهای آنان در یک هویت فضایی است. منطقه‌گرایی به گسترش آزادی عمل بیشتر مناطق و بازیگران اصلی آن‌ها کمک کرده است (گریفیس و اوکلاگان، ۱۳۸۸: ۵۲۵-۵۲۶).

1. Regionalism

۳. پیشینه پژوهش

یکی از نخستین آثار در روابط بین‌الملل که بر شکل‌گیری تحولات بنیادین در نظام بین‌الملل به واسطه تغییر در کنشگران و اهمیت نسبی آن‌ها و فرایندهای روابط بین‌الملل تأکید داشت، کتاب مشترک رابرت کوهن و جوزف نای با عنوان *روابط فراملی و سیاست جهانی* بود. در این کتاب بر اهمیت کنشگران غیردولتی مانند شرکت‌های چندملیتی و روابط میان آن‌ها در سطح فراملی، نقش گروه‌های انقلابی، اهمیت روابط اقتصادی در تعاملات جهانی و تحول جهان تأکید شده است. در نتیجه، این کتاب برداشتی چالشی علیه یکی از مفروضه‌های اصلی رشته روابط بین‌الملل ارائه داد که بر اساس آن دولت‌ها کنشگران اصلی و انحصاری در روابط بین‌الملل بودند (مشیرزاده، ۱۳۹۰: ۳۲). این کتاب از سوی نظریه‌پردازان لیبرالیسم نهادگرا تدوین شده است و در نتیجه مفهوم فراملی‌گرایی را از منظر لیبرالیسم می‌نگرد.

مونرو^۱ (۲۰۱۵)، در مقاله‌ای با عنوان «فراملی‌گرایی، مروری بر ادبیات»، فراملی‌گرایی را ارتباطات اقتصادی فرامرزی بین مهاجران و کشورهای مبدأ آن‌ها بیان می‌کند. عنصر اساسی مفهوم‌سازی پارادایم فراملی از نظر وی، بازیگران فراملی‌اند. وی از منظر نظریات نیولیبرالیسم و حتی فراجنسیتی به مبحث فراملی‌گرایی نگریسته و بیشتر به موضوع مهاجرت پرداخته است.

کاسون^۲ (۲۰۱۷) در مقاله‌ای با عنوان «فراملی‌گرایی: تعاریف رقابتی، آژانس فردی در عصر جهانی‌شدن و گرایش‌های تحقیق» به این مورد اشاره کرده که در دو دهه اخیر تحقیقات گسترده‌ای در مورد فراملی‌گرایی انجام شده است. وی خاطرنشان می‌سازد که مفهوم فراملی‌گرایی به افزایش جریان کالا و نیروی کار، مهاجرت جهانی، تغییرات فراملیتی در شکل‌گیری هویت‌های جدید، تغییر یا تضعیف دولت-ملت، ساختارها و نهادهایی جدید اثرگذار بر جریان‌های جهانی، افزایش ارتباطات و ایده‌ها در سراسر مرزها به‌ویژه رسانه‌های دیجیتال، تغییرات در فناوری‌ها، سرمایه‌داری و اقتصاد که می‌تواند در سراسر مرزها صورت پذیرد، اشاره داشته است. نگرش وی به مفهوم فراملی‌گرایی بر مبنای نظریات لیبرالیسم و جهانی‌شدن است.

دو بروور^۳ (۲۰۲۴) در مقاله‌ای فراملی‌گرایی را تلاشی برای غلبه در شکاف بین نظریات واقع‌گرایی دولت‌محور و نظریه‌های لیبرالیسم می‌داند. به این دلیل نظریات غالب در مقاله وی رئالیسم و لیبرالیسم است.

1. Munro

2. Kasun

3. De Brouwer

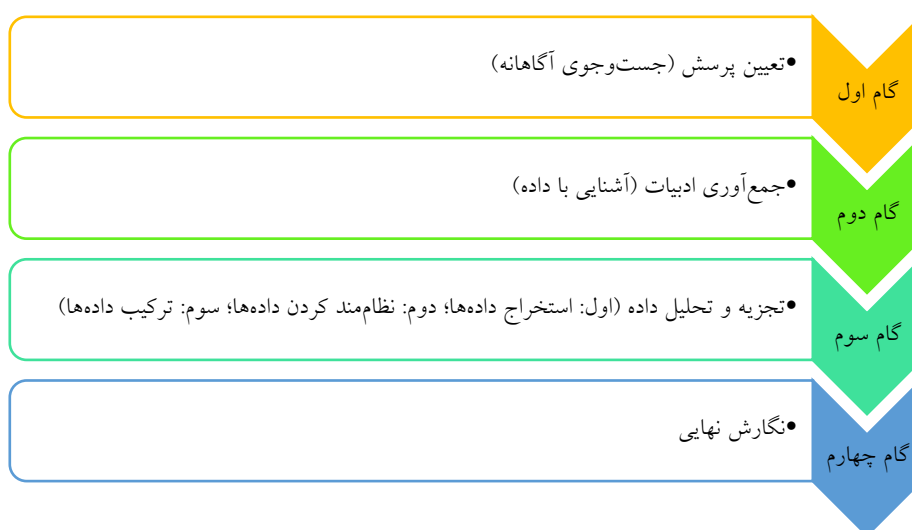
در بررسی پیشینه‌ها مشاهده می‌شود که آثار علمی درخصوص تبیین مفهوم فراملی‌گرایی از منظر نظریات همگرایی وجود ندارد. همچنین روش اتخاذشده در این تحقیق، روش تبیین‌گری است و تجزیه و تحلیل آن بر اساس تحلیل محتوا و مضمون صورت پذیرفته است. بر این اساس، تحقیق حاضر از لحاظ موضوعی و روش‌شناسی دارای نوآوری است.

۴. روش پژوهش

پژوهش حاضر به دنبال تبیین‌گری است که از نوع پژوهش‌های کیفی به شمار می‌آید و انتزاعی و ذهنی است. تبیین‌گری در پی معلوم کردن مجهولات است. به‌طور معمول، این مجهولات شامل علت، دلیل و معنا هستند. در تبیین علی، محقق در جست‌وجوی علت‌هاست و می‌خواهد علت‌ها را به معلول‌ها برساند. تبیین دلیل به دنبال دستیابی به ارائه و انگیزه‌های فرد هستند و تبیین معنا به دنبال فهم و تفسیر معانی است (مردیها، ۱۳۹۵). در نتیجه، تبیین‌گری توصیفی ساده نیست. در تبیین‌گری معنا، اصلاح یا ساخت مفهوم بخش محوری تبیین‌گری است. اغلب تازه‌کارها و حتی محققان باتجربه بیشتر با نحوه انجام تحلیل کیفی دست‌به‌گریبان هستند (قاسمی و هاشمی، ۱۳۹۸: ۷). برای اینکه بتوان تبیین‌گری علمی و دقیقی به دست آورد، محقق ابتدا می‌بایست شناسایی کند که باید به دنبال چه داده مناسبی باشد. به این منظور نیاز است که ابتدا پرسش دقیقی مطرح شود تا جست‌وجوی آگاهانه صورت پذیرد. بعد از تعیین پرسش، جمع‌آوری متون تا حد کفایت و اشباع ادامه می‌یابد. پس از آن مرحله تجزیه و تحلیل داده‌ها شروع می‌شود که پژوهشگر می‌بایست ابتدا به استخراج داده‌ها و سپس نظام‌مند کردن آن‌ها بپردازد. محقق در نظام‌مند کردن داده‌ها به ساده‌سازی، دسته‌بندی و رابطه‌مندی داده‌ها (اگر متغیر باشند) اقدام می‌کند. محقق می‌تواند به دنبال انتقادات، شباهت‌ها، تفاوت‌ها، روابط، چگونگی، ترتیب و توالی و غیره برای مفهوم‌سازی نهایی خود باشد. سپس نسبت به ترکیب داده‌ها برای شکل‌دهی به مفهومی جدید یا اصلاح (بهبود) مفهوم قبلی اقدام کند (نیومن، ۱۳۸۹: ۴۷۸-۴۸۵). مرحله آخر در تبیین‌گری نگارش نهایی است. این بخش گزارش کاملی از تجزیه و تحلیل نهایی است (قاسمی و هاشمی، ۱۳۹۸: ۲۳). این مراحل در نمودار ۱ نمایش داده شده است.

تحقیق حاضر به دنبال تبیین مفهوم و معنا فراملی‌گرایی است و در نتیجه پرسش اولیه این است که فراملی‌گرایی چه عناصر و روندی در نظریات همگرایی دارد. به این منظور، جست‌وجوی آگاهانه صرفاً در نظریات همگرایی و آن‌هم متونی از آن که به موضوع فراملی‌گرایی پرداخته

اختصاص می‌یابد. از متون نظریات، داده‌هایی که به عناصر همگرایی (فراملی‌گرایی) و روند همگرایی (فراملی‌گرایی) مرتبط می‌شود استخراج شده است. برای استخراج داده از روش تحلیل محتوا و مضمون استفاده می‌شود و در ادامه به نظام‌مند کردن این داده‌ها (عناصر و مؤلفه‌های فراملی‌گرایی و روند آن) اقدام شده است. در ترکیب داده‌ها، موارد مشابه حذف و موارد مرتبط در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند. در مرحله آخر به نگارش نهایی شامل عناصر و مؤلفه‌های همگرایی و روند آن پرداخته می‌شود.



نمودار ۱. فرایند انجام تبیین‌گری

۵. مرور نظریه‌ها

۵-۱. همگرایی

کارل دویچ^۱ (۲۱ جولای ۱۹۱۲ – ۱ نوامبر ۱۹۹۲)، به نظریه‌پردازی در زمینه ارتباطات، تصمیم‌گیری ملی و همگرایی معروف است. مفروضه‌هایی که از محتویات نظریات وی درخصوص فراملی‌گرایی را که در روابط بین‌الملل دیده می‌شود می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

1. Karl Deutsch

(۱) شروط لازم برای دستیابی به همگرایی عبارت است از: ارتباط متقابل، سازگاری عملی ارزش‌ها، پاداش‌های مشترک، واکنش‌پذیری متقابل، هویت با وفاداری مشترک (سیف‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۱۱).

(۲) مهم‌ترین شرایط درخصوص شکل‌گیری جوامع فراملی عبارت است از: داشتن شیوه و الگوی جذاب و مطلوبی از زندگی، اقتصاد قوی و مفیدتر برای داشتن فواید مشترک، ارتباطات بیشتر فرامرزی، مبادلات متقابل اقتصادی، تحرک اجتماعی و جغرافیایی گسترده‌تر، جابه‌جایی نقش‌های گروهی مردم در درون واحدهای سیاسی، قابلیت پاسخگویی جامعه جدید به نیازهای جدید (همان: ۳۱۲).

(۳) همگرایی سیاسی فرایندی است که ممکن است به وضعیتی منتهی شود که در آن گروهی از انسان‌ها در یک قلمرو ارضی به احساس وجود نوعی جامعه، نهادها و رویه‌ها دست یابند. این احساس چنان قوی است که با اطمینان می‌توان پیش‌بینی کرد که برای مدتی طولانی تحولاتی که بین این افراد رخ خواهد داد مسالمت‌آمیز خواهد بود (دوئرتی و فالتزگراف، ۱۳۸۸: ۶۶۹).

(۴) بخش‌های اجتماعی نیز به سه شکل می‌توانند در حمایت از همگرایی نقش داشته باشند: پذیرش و تأیید نهادهای حکومتی مشترک، گسترش وفاداری عمومی به این نهادها و بالاخره رضایت خاطر همه اجزای شرکت‌کننده از عملکرد این نهادهای مشترک (حاتمی‌نیا و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۶۱-۱۶۲).

آمیتای ایتزیونی^۱ (۴ جولای ۱۹۲۹ - ۳۱ می ۲۰۲۳) جامعه‌شناس و متخصص برجسته در زمینه اقتصاد اجتماعی و جماعت‌گرایی بود. وی در سال ۱۹۶۵ با انتشار کتاب *وحدت سیاسی*^۲ به شرایطی اشاره کرده که ملت‌ها به اتحاد سیاسی (فراملی) می‌رسند. وی بعدها نظریات بیشتری درخصوص جامعه‌سازی و اتحادهای فراملی ارائه کرد که مفروضه‌های اصلی‌اش درخصوص فراملی‌گرایی به شرح زیر است:

(۱) اگر مرکز تصمیم‌گیری به کانون سیاسی فراملی انتقال یابد که تصمیمات آن موجب منافع بیشتر برای شهروندان گردد، وفاداری شهروندان به مرکز تصمیم‌گیری جدید تغییر می‌کند (Etzioni & Hudson, 2017: 12).

1. Amitai Etzioni

2. *Political Unification*

(۲) به مقتضای ظهور یک نیاز جدید، ضرورت تلاش جمعی برای رفع آن احساس و در نتیجه نطفه همکاری جدید منعقد می‌شود. با پیچیده‌تر شدن نیازها، نطفه نیز متحول و به مقتضای آن پیچیده‌تر می‌شود. در نتیجه به اعتقاد اِتزِیونی، با پیدایش نیازهای جدید، ساختارهای جدیدی برای پاسخگویی به این نیازها شکل می‌گیرد. تجمع این ساختارها و کارکردهای جدید در عرصه فراملی جهشی به سوی همکاری‌های فراملی خواهد بود که به عرصه‌های مختلف سیاسی-اجتماعی تسری می‌یابد و همگرایی را در عرصه فراملی پدید می‌آورد (سیف‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۱۹).

(۳) وحدت (همگرایی) سیاسی فرایندی است که به عنوان یک وضعیت تحقق می‌یابد و باعث افزایش یا تقویت پیوندهای موجود میان واحدهای تشکیل‌دهنده یک نظام می‌شود (دوئرتی و فالتزگراف، ۱۳۸۸: ۶۶۸).

(۴) اِتزِیونی در سال ۲۰۰۴ در خصوص ایجاد جامعه‌ای بزرگ‌تر تأکید کرد که شهروندان به هویت‌ها و ارزش‌های (ملی) خود و نه فقط منافع پایبندند. از این رو، زمانی که یکپارچگی اقتصادی که به نفع جیب آن‌هاست اما هویت ملی آن‌ها را تهدید می‌کند، مردم مخالفت خواهند کرد (Etzioni & Hudson, 2017: 13 until 16).

فیلیپ جاکوب^۱ (دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰) معتقد است همگرایی سیاسی کلاً به وجود رابطه جمعی میان مردم یک واحد سیاسی اشاره دارد. به عبارت دیگر، آنچه این مردم را دور هم نگه می‌دارد پیوندهای متقابلی - از هر نوع - است که به آن‌ها نوعی احساس هویت و خودآگاهی می‌بخشد (دوئرتی و فالتزگراف، ۱۳۸۸: ۶۶۹).

از نظر دونالد پوچالا^۲ همگرایی باعث ایجاد و تداوم یک نظام هماهنگ در سطح بین‌المللی شده که در آن بازیگران همواره نسبت به هماهنگ ساختن منافع خود، مصالحه در مورد اختلافات خود و تحصیل عواید متقابل از قبل تعاملات خود را میسر می‌یابند (همان: ۶۶۸-۶۶۹).

رابرت روتستاین^۳ نظریه پرداز انسجام اتحادها، معتقد است که اتحادها (همگرایی) به منظور تسهیل دستیابی به اهداف مورد نظر از طریق ایجاد تعهد خاصی برای تعقیب آن اهداف شکل می‌گیرد. هدف یا اهداف باید مشروعیت داشته باشد (همان: ۶۹۰).

1. Philip E. Jacob

2. Donald Puchala

3. Robert L. Rothstein

به اعتقاد رابرت آزگود^۱ همگرایی برای انجام فعالیتی مشترک صورت می‌پذیرد. جامعه (جدید) از همکاری عمومی اعضایی شکل می‌گیرد که برای استمرار آن، این اعضا باید اعتماد متقابل به وفاداری یکدیگر نسبت به تعهدات مشخص شده را حفظ نمایند (همان: ۶۹۱).

جورج لیسکا و ویلیان رایکر^۲ معتقدند که پیوستن به یک اتحاد یا جامعه بر احساس چربیدنِ عواید بر هزینه‌ها مبتنی است. به اعتقاد لیسکا، ایدئولوژی، ارائه توجیهی عقلی برای پیشی گرفتن منافع بر هزینه‌هاست. در نتیجه اتحادها یا همگرایی برای دستیابی به منافع بیشتر در مقابل پرداخت هزینه کمتر صورت می‌پذیرد. آن‌ها تأکید می‌کنند برای حفظ اتحادها وجود ارتباطات میان بازیگران اهمیت دارد (همان: ۶۹۱-۶۹۴).

از نظر منکر اولسون^۳ همگرایی یا اتحادها باید دارای جاذبه باشند (همان: ۶۹۴). استیون والت^۴ نیز معتقد است نقش اتحادها در محاسبات دولت‌ها در مورد نیازهای امنیتی، از اهمیت محوری برخوردارند (همان: ۶۹۴-۶۹۵). به باور مایکل آلتفلد^۵ دولت‌ها در تلاش دائمی خود برای دستیابی به امنیت، به انتخاب یکی از دو گزینه اتحاد و تسلیحات دست می‌زنند. از آنجا که دولت‌ها وسایل محدودی دارند، خرید تسلیحات متضمن هزینه‌ای است که باید در اتخاذ تصمیم تشکیل یا پیوستن به یک اتحاد مدنظر قرار گیرد. عضویت در یک اتحاد موجب کاهش استقلال عمل دولت‌های عضو می‌شود؛ زیرا عضویت این دولت‌ها به مثابه متعهد شدن آن‌ها به انجام اقدامات خاصی در صورت بروز پیشامدی خاص است (همان: ۶۹۶).

مارتین گریفیثس و تری اوکلاگان^۶ (۱۳۸۸: ۲۹۸) همگرایی را فرایندی می‌دانند که می‌توان چهار گام برای آن متصور بود:

۱. گام نهادن به سوی افزایش همکاری بین کشورها؛
۲. واگذاری گام به گام اقتدار دولتی به نهادهای فراملی؛
۳. یکسان‌سازی گام به گام ارزش‌ها؛
۴. شکل‌گیری جامعه مدنی جهانی، پایه‌ریزی شکل‌های نوین جامعه سیاسی.

1. Robert Auzgoud

2. George Liska & William Riker

3. Mancur Olson

4. Stephen M. Walt

5. Michael F. Altfield

6. Martin Griffiths & Terry O'Callaghan

به عقیده جیمز دوئرتی و رابرت فالتزگراف (۱۳۸۸: ۶۶۹-۶۷۰)، نظریه پردازان معطوف به همگرایی از ویژگی‌های مشترک چندی برخوردارند؛ در زمینه فراملی‌گرایی می‌توان گفت همه آن‌ها به فرایندی توجه دارند که طی آن وفاداری از جانب یک مرکز به جانب مرکزی دیگر معطوف می‌شود. آن‌ها به ارتباطات درون واحدها توجه دارند. افراد هنگامی رفتار همگرایانه در پیش خواهند گرفت که پیش‌بینی کنند با پاداش‌ها و تنبیهات مشترکی روبه‌رو خواهند بود.

چارلز پنتلند^۱ معتقد است همگرایی سیاسی بین‌المللی غالباً با طفره رفتن از حاکمیت دولت‌های ملی نوین، کاهش این حاکمیت یا منسوخ کردن آن یکسان گرفته می‌شود (همان: ۶۶۸).

عبدالعلی قوام (۱۳۸۸الف: ۲۴۶-۲۴۷) با بررسی نظریات همگرایی نوشته است: «همگرایی فرایندی است که طی آن واحدهای سیاسی به صورت داوطلبانه از اعمال اقتدار تام خویش برای رسیدن به هدف‌های مشترک صرف‌نظر کرده و از یک قدرت فوق‌ملی پیروی می‌کنند. در نتیجه مسئله عمده‌ای که در فرایند همگرایی میان واحدهای سیاسی مختلف مطرح می‌شود توجه به اصل حاکمیت و قدرت است؛ زیرا ممکن نیست در یک سلسله گروه‌بندی‌های منطقه‌ای، کوچک‌ترین خدشه‌ای بر هویت دولت‌ها وارد نشود. انگیزه اصلی دولت‌ها برای چنین همکاری‌های نزدیکی، دسترسی آن‌ها به منافع و امکاناتی است که قبل از ورود به فرایند همگرایی، دست یافتن به آن برایشان غیرممکن بود.» در این حالت نیاز به همگرایی در صورتی اهمیت دارد که اجتماع ایجادشده خود را برای توزیع کالاهای و خدمات میان واحدهای متشکله مسئول بداند. در هر صورت، همگرایی حرکتی در زمینه افزایش همکاری میان دولت‌هاست که با روندی تدریجی، انتقال اقتدار به نهادهای فوق‌ملی صورت می‌پذیرد و گامی در راستای همگون‌سازی ارزش‌هاست که در نهایت زمینه‌های لازم را برای ایجاد جامعه مدنی و اشکال جدید اجتماع سیاسی (جامعه‌ای فراملی) فراهم می‌سازد. البته همگرایی چه از نوع سیاسی باشد و چه از نوع اقتصادی، زمانی اهمیت خواهد داشت که وفاداری‌ها و احساسات اکثریت مردم واحدهای متشکله خود را ضمن حفظ هویت خویش، به جامعه‌ای وسیع‌تر از لحاظ اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و امنیتی هدایت کند؛ در نهایت نیز بتوان به وفاداری و تعهد شهروندان به یک نهاد فوق‌ملی امیدوار شد. در فرایند همگرایی، دولت‌ها بخشی از قدرت تصمیم‌گیری سیاسی، اقتصادی و حقوقی را به نهادهای فوق‌ملی در مقیاس جهانی انتقال می‌دهند (قوام، ۱۳۸۸ب: ۴۳-۴۵).

1. Charles Pentland

سید حسین سیف‌زاده (۱۳۸۷: ۳۰۲) معتقد است که همگرایی یک وضعیت خاص سیاسی یا فرایندی برای تعویض وفاداری‌ها به سطحی بالاتر از سطح ملی است. در اکثر نظریه‌های همگرایی مفروضه‌های اصلی این است که اول، انسان‌ها به دلیل ناتوانی در رفع نیازهای خود به تشکیل جوامع سیاسی بزرگ‌تر متمایل می‌شوند. دوم، بر این اساس به دلیل نیازهای اقتصادی، همگرایی ابتدا بین کشورها شکل گرفته و این همکاری‌ها از حوزه اقتصادی به سایر حوزه‌ها نظیر سیاسی و اجتماعی تسری می‌یابد. سوم، در نظریات همگرایی به عامل جغرافیا نیز توجه شده و معتقدند که همگرایی (ابتدا) در مناطق شکل می‌گیرد. در مفهوم همگرایی نیز این‌طور بیان شده که فرایندی است که طی آن بازیگر سیاسی (کنشگر عرصه روابط بین‌الملل در زمینه‌های مختلف) وفاداری، انتظارات و فعالیت‌های سیاسی خود را به‌سوی مرکزی جدید و بزرگ‌تر سوق می‌دهد که این مرکز وظیفه قضاوت میان بازیگران را به عهده دارد. مفهوم فوق‌ملی‌گرایی نیز اشاره به نوعی تمرکزگرایی جدید و یا تجمع فوق‌ملی دارد که به‌صورت حدواسطی بین دولت ملی و بازیگران جهانی عمل می‌کند. مفهوم وفاداری نیز قبول هویت فوق‌ملی و انطباق رفتار سیاسی بنابه مقتضیات آن تعریف شده است (سیف‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۲۱).

کاترینا هوریزنگل و کریستوب کنیل^۱ (۲۰۰۸: ۳) معتقدند که همگرایی سیاست‌ها به‌عنوان هرگونه افزایش در شباهت بین ویژگی‌های خاص از یک سیاست معین (مانند اهداف، ابزارها و تنظیمات سیاستی) در میان مجموعه‌ای از حوزه‌های قضایی سیاستی (مانند نهادهای فراملی، دولت‌ها، نواحی، مقامات محلی) در طول یک دوره زمانی تعریف می‌شود؛ بنابراین، همگرایی سیاست‌ها نتیجه فرایند تغییر سیاست در طول زمان به‌سمت یک نقطه مشترک است، فارغ از اینکه علل این تغییرات چه باشند.

۵-۲. فدرالیسم و کنفدرالیسم

فدرالیسم به‌عنوان یک نظریه همگرایی منطقه‌ای یا حتی جهانی بر این اصل استوار است که دیالکتیک «وحدت در تنوع» می‌تواند برای وحدت متقابل دولت‌ها مناسب باشد. فدرالیسم عمدتاً از سوی روشنفکران و سیاستمدارانی حمایت می‌شود که سال ۱۹۳۹ را اوج افت نظام اروپا و سال ۱۹۴۵ را فرصتی تلقی می‌کردند که طی آن اروپا می‌بایست به ورای دولت-ملت حرکت کند

1. Katharina Holzinger & Christoph Knill

(قوام، ۱۳۸۸ ب: ۵۲-۵۳). ریچارد کربت^۱ در توصیف فدرالیسم بیان کرده که دولت‌های عضو یک نظام فراملی، به‌روشنی بخشی از حاکمیت خود را به یک محور حکومت‌گردان با اختیار واقعی واگذار می‌کند. از نظر وی، فدرالیسم یک رویکرد جایگزینی جنگ با حاکمیت قانون در مسائل بین‌المللی است. از این‌رو فدرالیست‌ها از رویکردهای حقوقی حمایت می‌کنند. ژاک توماسن و هرمان اشمیت^۲ نیز معتقدند در فدرالیسم تصمیمات دولت‌های عضو بر مبنای اکثریت آرا گرفته می‌شود و دولت‌های عضو و حتی شهروندان موظف به اطاعت از نهاد مرکزی هستند (بزرگمهری، ۱۳۸۵: ۹۵-۹۷).

کنفدرالیسم مانند سایر نظریه‌های همگرایی یک فرایند و همچنین یک هدف است. به‌عنوان یک فرایند غالباً به‌نوعی گرایش‌های بین حکومتی اشارت دارد. به‌صورت یک هدف شاید اتحادیه کنفدرال، گریز از مرکزترین اتحادیه‌ها به شمار آید (قوام، ۱۳۸۸ ب: ۵۳). کنفدرالیسم دموکراتیک یک دموکراسی بدون دولت، یک الگوی اجتماعی نادرستی، اتحاد داوطلبانه اجتماعات قومی، فرهنگی، مذهبی، نظری و اقتصادی است که می‌تواند خود را مستقیم به‌مثابه یک واحد سیاسی بیان کند و سازمان دهد. کنفدرالیسم دموکراتیک یک خودمدیریتی مشارکتی مبتنی بر روابط افقی و برابری جنسی و دنباله‌روی تحقق عدالت اجتماعی-اقتصادی و ضدیت با وضعیت استعماری است (متین، ۲۷۲۱ / ۱۴۰۰: ۳۸۶).

۳-۵. منطقه‌گرایی

لوئیس کانتوری و استیون اشپیگل^۳ (۱۹۸۰) بر اساس مطالعات منطقه‌ای، معتقدند که جامعه سیاسی جدیدی در سطح منطقه تشکیل می‌شود (سیف‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۰۲) که فراتر از سطح ملی است. آنان با ترسیم عرصه‌های سیاست بین‌الملل، سه عرصه جهانی، منطقه‌ای و کشوری را برای عرصه بین‌المللی برمی‌شمارند که طبق نظریه سیستم‌ها، این عرصه‌ها از سه نوع سامانه «مسلط، تابع و داخلی»^۴ شکل می‌گیرد. منطقه شامل نواحی‌ای از جهان است که واحدهای تشکیل‌دهنده آن از لحاظ جغرافیایی در مجاورت یکدیگر قرار گرفته و امور مربوط به سیاست خارجی آن‌ها به یکدیگر مرتبط است. به نظر آنان، هریک از این نظام‌های تابعه متشکل از یک، دو یا چند کشور

1. Richard Corbett

2. Thomassen & Schmitt

3. Louis J. Cantori & Steven L. Spiegel

4. Dominant, Subordinate & Internal System

هم‌جوار تعامل‌گرا با یکدیگر است که پیوندهای مشترک قومی، زبانی، فرهنگی، اجتماعی و تاریخی دارند. گاه نیز احساس همانندی و هویت آن‌ها با اقدامات و طرز تلقی کشورهایی که خارج از این نظام تابعه هستند تشدید می‌شود. به نظر آنان، چهار متغیر الگویی بارز می‌تواند تبیین‌کننده جریان‌های مختلف منطقه‌ای و تمایز آن‌ها از یکدیگر باشد: ۱. ماهیت و سطح انسجام یا میزان تشابه و یا مکمل بودن ویژگی‌های تمامیت‌های سیاسی که به همگرایی متمایل هستند و میزان مبادلات بین این واحدها؛ ۲. ماهیت ارتباطات درون منطقه‌ای؛ ۳. سطح قدرت در نظام تابع؛ ۴. ساختار روابط درون منطقه‌ای (زرگر و پازوکیان، ۱۳۹۹: ۱۲۰).

منطقه‌گرایی از منظر سازه‌انگاران^۱ سعی کرد حوزه‌هایی به نسبت مغفول‌مانده منطقه‌گرایی و همگرایی منطقه‌ای را توضیح دهد؛ مانند فرایند شکل‌گیری سازمان و اجتماع سیاسی از راه قواعد و هنجارها، دگرگونی و دگردیسی هویت‌ها و نقش ایده‌ها، زبان و گفتمان که در نهایت به برساخته شدن منطقه می‌انجامد. به نظر سازه‌انگاران، منطقه آن چیزی است که ساخته می‌شود و مناطق پدیده‌های هویتی شناختی‌اند که توده مردم به‌طور عام یا نخبگان به‌طور خاص در آن‌ها احساس با هم بودن، تعلق داشتن به یکدیگر و سهم بودن در ارزش‌ها و منافع مشترک دارند. منطقه به‌عنوان یک کیان اجتماعی تلقی می‌شود و به این سبب معنا و اهمیت می‌یابد که دولت‌ها خود را به‌عنوان بازیگرانی تصور می‌کنند که در حسی مشترک با یکدیگر زندگی می‌کنند و آینده‌ای مشترک دارند. به اعتقاد الکساندر ونت^۲، مناطق آن چیزی است که کشورها می‌سازند؛ بنابراین، عنصر و تصویر محیط ذهنی بازیگران درون منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در شکل‌گیری مرزها و نظم منطقه‌ای نقش تعیین‌کننده دارد. به‌طور کلی سازه‌انگاران عمدتاً روی آگاهی و هویت منطقه‌ای احساس تعلق به یک اجتماع خاص یا اصطلاحاً «منطقه‌گرایی شناختاری»^۳ تمرکز می‌کنند. بر این اساس، انسجام منطقه‌ای به میزان قابل توجهی به وابستگی متقابل شناختاری ارتباط دارد و به اعتقاد ونت، همکاری و منازعه در چارچوب شناخت مشترک (فرهنگ) معنا پیدا می‌کند. در نتیجه، سازه‌انگاران به‌جای تمرکز بر انگیزه‌ها و عوامل مادی، بر اهمیت دانش مشترک، نیروهای هویتی و ساختار نهادی و هنجاری تأکید می‌کنند (روحی دهینه، ۱۳۹۳: ۷-۹).

1. Constructivism

2. Alexander Wendt

3. Cognitive Regionalism

سازهانگاران مفهوم هویت منطقه‌ای را در کنار مفاهیم مشترکی مثل هوشیاری منطقه‌ای و خودآگاهی منطقه‌ای به کار می‌برند. به اعتقاد آنان، این مفهوم به‌عنوان نوعی از احساس مشترک و ارزش‌های مشترک در میان مردم یک منطقه فهمیده می‌شود. در حقیقت هوشیاری منطقه‌ای و هویت منطقه‌ای و خودآگاهی منطقه‌ای، تصورات ذهنی مردم در منطقه‌ای واحد است و این فرایند نیز به‌صورت داوطلبانه و ارادی شکل می‌گیرد (همان: ۱۴).

امانوئل آدلر و مایکل بارنت^۱ (1998: 17) در تشریح منطقه‌گرایی، به جوامع امنیتی اشاره می‌کنند که این جوامع به‌نوعی جامعه‌ای فراملی با سه لایه است. لایه اول وضعیت رسوب، لایه دوم متغیرهای فرایند (شامل معادلات، سازمان‌ها و یادگیری اجتماعی) و متغیرهای ساختاری (شامل قدرت و دانش) و لایه سوم شامل اعتماد متقابل و هویت جمعی است. آنان در وضعیت رسوب سه مرحله را برمی‌شمارند. مرحله اول این است که تغییرات فناوری، تغییرات جمعیتی (تغییرات شناختی جمعیت)، تغییرات اقتصادی و محیط‌زیستی باعث می‌شود که در مرحله دوم، توسعه تفاسیر جدید از واقعیت‌های اجتماعی در روابط بین‌الملل صورت پذیرد و در نتیجه، در مرحله سوم تهدیدات خارجی مشترکی شکل بگیرد و به این ترتیب شرایط را برای شکل‌گیری لایه دوم که ساختارها و فرایندهای جامعه امنیتی است فراهم کنند و در نهایت در لایه سوم، اعتماد متقابل و هویت جمعی جدید (جامعه امنیتی جدید یا همان جامعه فراملی جدید) شکل بگیرد (Ibid: 37-38).

نومنتقه‌گرایی^۲ روند رو به رشد همکاری و یکپارچگی منطقه‌ای را برجسته و بینشی از پویایی منطقه‌ای در بریکس^۳ را ارائه می‌کند. نومنتقه‌گرایی به دینامیک بودن قدرت معتقد است. همچنین به سمت تعامل بین بازیگران دولتی و غیردولتی در فرایند دگرگونی ساختار قدرت جهانی گرایش دارد. گذشته از این‌ها، به‌جای تمرکز بر یکپارچگی فرهنگی و اقتصادی منطقه‌ای واحد، ادغام چندین منطقه از طریق همکاری و دیپلماسی محسوب می‌شود. نظریه انتقال قدرت توسط ارگانسکی و کاگلر^۴ در چارچوب نومنتقه‌گرایی شکل گرفت. هدف اساسی نظریه انتقال قدرت برای ساختار بود. نظم جهانی به سلسله‌مراتبی با یک قدرت مسلط بین‌المللی و سپس قرار گرفتن قدرت‌های منطقه‌ای و قدرت‌های جهانی دیگر در حال ظهور تشکیل می‌شد. نظریه انتقال قدرت

1. Adler & Barnett

2. Neo Regionalism

3. BRICS

4. Organski & Kugler

تغییرات قدرت و نفوذ جهانی را در میان کشورها بررسی می‌کند و پویایی‌های در حال تغییر قدرت درون بریکس را روشن می‌کند. با این حال، مؤلفه‌های کلیدی این نظریه شامل سلسله‌مراتب، قدرت و رضایت است (Sawal et al, 2023: 62 until 64). مفروضات اصلی نومنطقه‌گرایی چنین است: ۱. یکپارچگی منطقه‌ای می‌تواند وسیله‌ای برای ارتقای رشد و توسعه اقتصادی باشد که به رفع چالش‌های مشترک و ارتقای همکاری بین کشورهای عضو کمک می‌کند. ۲. ثبات و امنیت را ارتقا می‌دهد. ۳. همگرایی منطقه‌ای فرایندی برای ساختن هویت و جامعه منطقه‌ای جدید است. در نتیجه، نومنطقه‌گرایی می‌تواند به ایجاد یک محیط باثبات‌تر و مرفه‌تر برای کشورها و مردم یک منطقه کمک کند و از طرفی قدرت چانه‌زنی دولت‌های منطقه را افزایش دهد (Ibid: 67).

۵-۴. کارکردگرایی^۱

کارکردگرایان با یکسان فرض کردن حوزه‌های انسانی و فنی، عوامل فنی را متغیر مستقل در ایجاد همگرایی معرفی می‌کنند. دیوید میترا نی^۲ معتقد است نیازهای فنی جوامع و امکاناتی که پاسخگوی آن نیازهاست، قدرت لازم برای ایجاد همگرایی منطقه‌ای دارد. به مقتضای این مفروضه، میترا نی خود را به بررسی چگونگی امکان تحول پیوندهای فراملی به همگرایی بین‌المللی متعهد می‌کند. وی در این راستا مترصد آن است که دریابد چگونه گرایش‌های فراملی، ضمن فرونشاندن التهاب ملی‌گرایانه، شانس صلح باثبات بین‌المللی را افزایش می‌دهد (سیف‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۰۲-۳۰۵).

کارکردگرایی بر این اندیشه استوار است که همکاری بین‌المللی باید از کنار آمدن با مشکلات فراملی (مانند کنترل بیماری‌ها) و با کاربرد دانش فنی آغاز شود و موفقیت ترتیبات ویژه فنی در یک زمینه به سرعت در زمینه‌های دیگر نیز گسترش یابد. کارکردگرایی همچنین بر این امید بنا شده که حکومت‌ها وظایف کارکردی‌شان را به نهادهای بین‌المللی بسپارند و برای مواجهه با مسائلی که موافقت کلی درباره همکاری در آن زمینه‌ها وجود دارد، به آن‌ها اختیارات کامل بدهند. در این صورت، با گذشت زمان اصل حاکمیت سرزمینی و حقوقی ضعیف خواهد شد (گریفیتس و اوکلاگان، ۱۳۸۸: ۲۲۳).

1. Functionalism

2. David Mitrany

میتزانی مدعی است روندهای جدید فوق‌ملی نه تنها به نیازهای رفاهی جدید جامعه پاسخ می‌دهد، بلکه فضای ناامنی آنارشیک بین‌الملل را نیز متحول خواهد کرد. به نظر وی، «چون ملی‌گرایی و ایدئولوژی‌های ملی در چهارچوب دولت ملی عامل ناامنی است، لذا همکاری در زمینه‌های فنی که حیطه حدود و مشخصی دارند، بهتر می‌تواند بر ناامنی غلبه کنند» (سیف‌زاده، ۱۳۸۵: ۱۳۲)؛ بنابراین، می‌توان گفت که مأموریت کارکردگرایی ایجاد صلح از طریق سازمان‌دهی لایه‌هایی خاص از زندگی اجتماعی انسانی است تا بدین نحو رفته‌رفته با برداشتن مرزهای تصنعی بتوان روابط بین‌الملل را توسعه داد (قوام، ۱۳۸۸ ب: ۴۷).

نوکارکردگرایی^۱ با تأکید بر اهمیت بازیگران غیردولتی مانند سازمان‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، مفهوم ارتقای همکاری عملکردی را گسترش می‌دهد. نوکارکردگرایی - که به فدرالیسم پله به پله^۲ نیز مشهور است - به اهمیت سرریز عملکردی در فرایند همگرایی معتقد است. این نظریه بیان می‌کند که همگرایی منطقه‌ای جوامع مختلف توسط نیازهای عملکردی هدایت می‌شود، مانند نیاز به همکاری اقتصادی. همکاری در یک زمینه به همکاری در زمینه‌های دیگر منجر می‌شود و چرخه همکاری خودتقویت‌کننده برای همگرایی ایجاد می‌شود. مفروضه‌های اصلی نوکارکردگرایی این است که فرایند همگرایی تدریجی است و از همکاری‌های کوچک آغاز می‌شود. در نوکارکردگرایی همکاری دولت‌ها محور اصلی در نظر گرفته می‌شود (Sawal et al, 2023: 68). نوکارکردگرایان استدلال می‌کنند که چون در نظام بین‌المللی دشوار می‌توان به اجماع ملی دست یافت، باید این فرایند را در چارچوب یک سیستم پلورالیستی (کثرت‌گرا) بررسی کرد. آن‌ها معتقدند که همگرایی اقتصادی الزاماً به اتحاد سیاسی منتهی نخواهد شد. این گروه به جای آنکه همگرایی را به‌صورتی مدنظر بگیرند که در آن اجماع سیاسی و ارزش‌های همگن توسعه پیدا می‌کند، آن را فرایندی می‌دانند که بر اساس آن نخبگان سیاسی به تدریج تعریف‌های جدیدی از مسائل منطقه‌ای نه ملی ارائه می‌دهند (قوام، ۱۳۸۸ الف: ۲۴۹).

ارنست هاس^۳ و فیلیپ اشمیتز^۴ از دیگر نظریه‌پردازان نوکارکردگرایی‌اند. هاس همگرایی را فرایندی می‌داند که طی آن رهبران سیاسی کشورهای مختلف متقاعد و راغب می‌شوند تا وفاداری و فعالیت‌های سیاسی خود را به سمت مرکز جدیدی سوق دهند که نهادهایش صلاحیت

1. Neofunctionalism

2. Federalism by Instalment

3. Ernst Haas

4. Philippe Schmitter

تصمیم‌گیری ورای ملی دارند و این تعامل و درهم‌آمیختگی روابط بین‌دولت‌های ملی آن‌چنان گسترش می‌یابد که مرزهای موجود میان دولت‌های ملی منسوخ می‌شود. هاس معتقد است چنانچه رهبران سیاسی روند همگرایی را به نفع خود نبینند، از وقوع آن جلوگیری خواهند کرد. رهبران سیاسی باید به‌وضوح دریابند که منافی برای آنان و جامعه وجود دارد که صرفاً از طریق پیوستن به جوامع فراملی تأمین می‌شود. در چنین وضعیتی است که رهبران دولت ملی خود را به وفاداری یک مرجع بالاتر متعهد می‌کنند. از نظر نوکارکردگرایان، قاعده بازی از حاصل جمع جبری متغیر یا مضاعف جایگزین قاعده بازی حاصل جمع جبری صفر می‌شود (سیف‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۰۶-۳۰۷). نوکارکردگرایان با قائل شدن به عامل اراده انسانی، همگرایی را نتیجه اراده سیاسی برای فائق آمدن بر الزامات ناشی از نیازها و پیچیدگی‌های فنی می‌دانند (همان: ۳۰۲). با گسترش نیازها و درک اهمیت همکاری مبادلاتی در دو سطح فروملی و فراملی، به‌منظور پاسخگویی کارآمدتر نیازها، تصمیم سیاسی برای تداوم، گسترش و تقویت روند تسری به‌صورت گشتاور خودافزاینده درخواست آمد (همان: ۳۰۸). هاس تصریح می‌کند که آنچه همگرایی را به پیش می‌برد فعالیت نخبگان مربوطه در بخش‌های دولتی و خصوصی است؛ نخبگانی که اساساً به‌خاطر دلایل عمل‌گرایانه^۱ و نه نوع‌دوستانه به حمایت از همگرایی می‌پردازند. نخبگانی که تصور می‌کنند با فعالیت در سازمان فراملی به منافی دست می‌یابند احتمالاً می‌کوشند تا نخبگان همفکر خود را در سطح بین‌المللی یابند. وفاداری سیاسی مولود راضی بودن از انجام کارکردهای مهم از جانب یک مؤسسه دولتی است. از آنجا که افراد می‌توانند همزمان به چندین مؤسسه وفادار باشند، وفاداری افراد ممکن است به‌تدریج به‌سوی سازمان‌های بین‌المللی انجام‌دهنده وظایف مهم معطوف شود (دوثرتی و فالتزگراف، ۱۳۸۸: ۶۷۴-۶۷۵).

از نظر لیندبرگ^۲، همگرایی فرایندی است که طی آن ملت‌ها از آرزو و قدرت هدایت مستقل سیاست خارجی و سیاست‌های داخلی عمده خود چشم می‌پوشند و در عوض می‌کوشند تا به اتخاذ تصمیماتی مشترک دست بزنند یا تصمیم‌گیری را به نهادهای مرکزی جدیدی تفویض کنند. همگرایی فرایندی است که طی آن بازیگران سیاسی چندین واحد مجزا ترغیب می‌شوند تا فعالیت‌های سیاسی و انتظارات خود را به‌سوی مرکز جدیدی معطوف سازند. لیندبرگ معتقد است که همگرایی فرایندی است که طی آن بدون کاربرد خشونت، گروه‌بندی‌های بزرگ‌تری بین

1. Pragmatic

2. Leon N. Lindberg

کشورها به وجود آمده و در آن شاهد تصمیم‌گیری مشترک، منظم و مستمری هستیم که معلول یا جزئی از روند تکوین تدریجی نوعی نظام تصمیم‌گیری دسته‌جمعی بین ملت‌هاست (همان: ۶۶۸).

جوزف نای سعی دارد با تلفیق آرمان‌گرایی و واقع‌گرایی موجود در نظریه‌های میترانی، هاس، اشمیتر و کارل دویچ، یک نظریه عام همگرایی و نوکارکردگرایانه جدید ارائه نماید. جوزف نای، برخلاف دیدگاه مکانیکی میترانی (که عامل همگرایی را فنی می‌داند)، تأکید دارد که چه‌بسا عمده‌ترین عامل همگرایی، مقاصد سیاسی و ایدئولوژیک و امکانات سیاسی باشد تا عوامل فنی. نای معتقد است کارکردگرایی (میترانی) تجلی نوعی عقلانیت اقتصادی است. همگرایی چنانچه صرفاً مبتنی بر عوامل کارکردی و عقلانی باشد، احتمالاً نوعی ضعیف از احساس عمومی هویت منطقه‌ای را ایجاد خواهد کرد و چنانچه در همگرایی از عوامل احساسی - ایدئولوژیک - بهره گرفته شود، احساس پایداری به نفع همگرایی ایجاد خواهد کرد که گروه‌های مخالف از معارضه مستقیم و رودررو با جریان همگرایی پرهیز خواهند کرد. از نظر وی، هرچه هماهنگی بین جهان‌بینی و فلسفه فکری نخبگان بیشتر باشد احتمال همگرایی بیشتر خواهد بود. به عبارتی، نخبگان جوامع در اقناع افکار عمومی و حتی تصمیم‌گیر در واحدهای ملی برای شکل‌گیری جوامع فراملی نقش بسیار مهمی دارند. وی مانند هاس و اشمیتر به احساس تبعیض ناشی از خارج ماندن از حلقه همگرایی معتقد است و بیان می‌کند که بازیگران غیرعضو نقش شتاب‌دهندگی در روند همگرایی منطقه‌ای را ایفا می‌کنند. وی برای تحقق روند همگرایی سه شرط ادراکی را نیز برمی‌شمارد که تصور برابری در توزیع عواید همگرایی، تصور اجبار خارجی، پایین بودن هزینه‌های ملموس و یا امکان انتقال آن هزینه‌ها به خارج حلقه همگرایی است (سیف‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۱۶-۳۱۷).

نای چهار شرط اولیه برای همگرایی مطرح می‌کند: ۱. وجود نواحی مرکزی (و حاشیه) برای همگرایی اهمیت چندانی ندارد؛ اما بین تجارت، همگرایی، سطح توسعه - بر اساس درآمد سرانه - رابطه‌ای وجود دارد. وجود نوعی سازگاری اقتصادی اهمیت دارد. ۲. میزان هم‌فکر بودن گروه‌های نخبگان در درون واحدهای همگراست. به عبارتی، برای همگرایی دو واحد سیاسی، هم‌فکری نخبگان هر دو واحد مهم است. ۳. هرچه کثرت‌گرایی بیشتر باشد، شرایط برای شکل‌گیری همگرایی بیشتر است. به عبارتی، هرچقدر گروه‌ها و انجمن‌های تخصصی بیشتری در سطح منطقه باشند، احتمال همگرایی منطقه بیشتر خواهد شد. ۴. هرچه توانایی دولت‌های عضو همگرایی برای سازگاری و پاسخگویی به تقاضاهای درون واحد سیاسی بیشتر باشد، همگرایی گسترده‌تر می‌شود. وی همچنین سه شرط ادراکی برای تسریع فرایند همگرایی مطرح می‌کند:

۱. احساس برابری در توزیع عواید: هرچقدر احساس عادلانه در توزیع عواید قوی‌تر باشد، شرایط برای پیشبرد همگرایی مناسب‌تر است. ۲. احساس اجبار خارجی؛ به عبارتی، یک یا چند عامل خارجی وجود داشته باشد که تصمیم‌گیران را در پذیرش همگرایی متقاعد نماید، مثل وابستگی به صادرات یا واردات، از دست دادن موقعیت اجتماعی یا آبروی ملی. ۳. پایین بودن هزینه‌های تحقق همگرایی (دوثرتی و فالتزگراف، ۱۳۸۸: ۶۸۱-۶۸۴).

پساکارکردگرایی^۱ جدیدترین نظریه در بین نظریه‌های اصلی همگرایی است. در مقاله‌ای که در مجله علوم سیاسی بریتانیا در سال ۲۰۰۹ منتشر شد، لیزبت هوگه و گری مارکس^۲ این اصطلاح را ابداع و پایه‌های نظریه یکپارچگی پساکارکردگرایی را ارائه کردند که در کنار نظریه‌های همگرایی کارکردگرایی، بین‌دولت‌گرایی^۳ و فوق‌ملیت‌گرایی^۴ قرار گرفت. پساکارکردگرایی بیشتر ریشه در نظریه‌های حکمرانی دارد تا نظریه‌های روابط بین‌الملل. عمده مباحث آن‌ها درخصوص حکمرانی چندسطحی،^۵ افکار عمومی،^۶ احزاب^۷ و انتخابات^۸ است. مفهوم حکمرانی چندسطحی از این مشاهده شروع می‌شود که اقتدار سیاسی در حوزه‌های فضایی (جغرافیایی) و عملکردی پراکنده شده است. این وضعیت بیشتر برای اتحادیه اروپا و از دهه ۱۹۹۰ به بعد مطرح می‌شود. پساکارکردگرایی به تخصیص شایستگی‌ها در یک سیستم حکمرانی چندسطحی اطلاق می‌شد. پساکارکردگرایی بر جوامعی از فرهنگ‌ها و هویت‌های مشترک بنا شده و معتقد است پس از یکپارچگی منطقه‌ای در اتحادیه اروپا، نیاز به پاسخگویی به نگرش شهروندان، هویت جمعی آن‌ها و در نتیجه حمایت آن‌ها (شهروندان) از یکپارچگی وجود دارد. در نتیجه باید ساختارهای سیستم‌های حزبی و رقابت حزبی و همچنین نهادهای ملی و فرایندهای تجمع اولویت‌های تصمیم‌گیری دموکراتیک را نیز در نظر گرفت (Leffen et al, 2022: Chapter 5, 1-5).

پساکارکردگرایان بر ارتباط هویت‌ها و ایدئولوژی‌های جمعی برای همگرایی تأکید می‌کنند و معتقدند که هویت‌ها و ایدئولوژی‌ها سازمان‌ها و رفتار سیاسی را شکل می‌دهند. آن‌ها منافع مادی و کارایی را نادیده می‌گیرند. هوگه و مارکس تأکید زیادی بر ایدئولوژی‌های حزبی دارند. تمرکز پساکارکردگرایان بیشتر بر داخل دولت‌هاست (Ibid: 5).

-
1. Post - Functionalism
 2. Liesbet Hooghe & Gary Marks
 3. Intergovernmentalism
 4. Supranationalism
 5. Multi – Level Governance
 6. Public Opinion
 7. Parties
 8. Elections

از منظر پساکارکردگرایان و کارکردگرایان، فراملی‌گرایی بر پویایی غیرعمدی و وابسته به مسیر همگرایی است؛ بر این پایه، شهروندان در درجهٔ اول به خروجی حکومت علاقه دارند و برای آن‌ها مهم نیست که چه کسی بر آن‌ها حکومت می‌کند و اگر حکومت آنچه را آن‌ها نیاز دارند و می‌خواهند با هزینه‌ای معقول به آن‌ها بدهد، تفاوتی نمی‌کند این سازمان ملی باشد یا فراملی. با این حال، پساکارکردگرایان می‌افزایند که برای شهروندان مهم است حکومت چگونه اقتدار خویش را بر آن‌ها اعمال می‌کند. به این دلیل پساکارکردگرایان به نوع حکمرانی اهمیت می‌دهند (Ibid: 5).

۶. تجزیه و تحلیل داده‌ها

با عنایت به اینکه نظریات همگرایی به دنبال ایجاد وحدت و همگرایی واحدهای ملی مجزا در یک اجتماع جدید بزرگ‌ترند، این اقدام به‌نوعی فراملی‌گرایی در نظر گرفته شده است. در نتیجه، از متن نظریات آنان، با روش تحلیل محتوا و مضمون، داده‌هایی مرتبط با همگرایی (فراملی‌گرایی) استخراج و نتایج به‌صورت کلی در جدول ۱ بیان شده است:

جدول ۱. استخراج داده‌های مرتبط با فراملی‌گرایی از منظر نظریات همگرایی

ردیف	نظریه / نظریه پرداز	داده‌های فراملی‌گرایی
۱	همگرایی دویچ	اجتماع جدید؛ ارتباطات متقابل؛ سازگاری عملی ارزش‌ها؛ پاداش‌های مشترک؛ واکنش‌پذیری متقابل؛ هویت جدید؛ وفاداری، شیوه و الگوی جذاب زندگی؛ اقتصاد قوی و مفید؛ ارتباطات بیشتر فرامرزی؛ مبادلات متقابل اقتصادی؛ تحرک اجتماعی و جغرافیایی گسترده‌تر؛ جابه‌جایی نقش‌های گروهی مردم در درون واحدهای سیاسی؛ قابلیت پاسخگویی جامعه جدید به نیازهای جدید؛ فرایند بودن تشکیل اجتماع جدید؛ قلمرو ارضی؛ احساس قوی؛ مسالمت‌آمیز بودن تحولات بین افراد؛ پذیرش نهادهای فراملی؛ گسترش وفاداری عمومی؛ احساس رضایت.
۲	همگرایی اتزیونی	کنترل مؤثر بر وسایل خشونت؛ تغییر مرکز تصمیم‌گیری از ملی به فراملی؛ وفاداری شهروندان به اجتماع جدید؛ شکل‌گیری ساختارهای جدید؛ فرایند برای تحقق یک وضعیت؛ وضعیت جدید؛ تقویت پیوند میان واحدها؛ شکل‌گیری اجتماع با حفظ هویت‌ها و ارزش‌های ملی (هویت مضاعف، ارزش‌های مضاعف)؛ رابطه جمعی میان مردم؛ نوعی احساس هویت جدید؛ خودآگاهی.
۳	همگرایی جاکوب	رابطه جمعی میان مردم (ارتباطات)؛ هویت جدید؛ خودآگاهی.

۴	همگرایی پوچالا	نظام هماهنگ؛ منافع خود؛ مصالحه در مورد اختلافات؛ عواید متقابل؛ افزایش تعاملات.
۵	همگرایی روستائین	تسهیل دستیابی به اهداف مشروع؛ ایجاد تعهد (تعهدپذیری).
۶	همگرایی آژگود	اجتماع جدید؛ تجمع برای انجام فعالیت مشترک (دستیابی به اهداف مشترک)؛ همکاری اعضا؛ اعتماد متقابل اعضا به یکدیگر؛ تعهدپذیری؛ وفاداری.
۷	همگرایی لیسکا و رایکر	غلبه داشتن عواید بر هزینه‌ها (هدف)؛ ارتباطات متقابل.
۸	همگرایی اولسون	تجمع برای دستیابی به اهداف.
۹	همگرایی والت	نیازهای امنیتی؛ اجتماع جدید.
۱۰	همگرایی آلفلد	نیاز به امنیت؛ کاهش هزینه‌ها؛ کاهش اختیارات.
۱۱	همگرایی گریفیتس و اوکلاگان	افزایش همکاری‌ها؛ کاهش اقتدار دولت‌ها و افزایش اقتدار نهادهای فراملی؛ یکسان‌سازی ارزش‌ها؛ اجتماع جدید.
۱۲	همگرایی دوثرتی و فالتزگراف	تغییر وفاداری؛ ارتباطات متقابل؛ وجود پاداش و تنبیه (دستیابی به پاداش‌ها و فرار از تنبیه یک هدف است).
۱۳	همگرایی پتتلند	کاهش حاکمیت (اقتدار) ملی.
۱۴	همگرایی قوام	داوطلبانه بودن اجتماع جدید؛ دستیابی به اهداف مشترک؛ صرف‌نظر کردن از اقتدار ملی؛ تبعیت از قدرت فراملی؛ هدف دولت‌ها دستیابی به منافع و امکانات بیشتر (توانمندتر شدن)؛ مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی؛ اجتماع جدید؛ همگون‌سازی ارزش‌ها؛ احساسات جدید؛ هویت مضاعف؛ وفاداری و تعهدپذیری؛ انتقال قدرت تصمیم‌گیری به نهادهای فراملی.
۱۵	همگرایی سیف‌زاده	اجتماع جدید؛ شکل‌گیری وضعیت خاص سیاسی؛ تعویض وفاداری از سطح ملی به فراملی؛ تشکیل اجتماع جدید به دلیل ناتوانی انسان‌ها در رفع نیازها؛ تسری روند همگرایی؛ اجتماع جدید؛ سوق وفاداری و انتظارات و فعالیت‌ها به سمت اجتماع جدید؛ وفاداری فراملی و هویت فراملی.
۱۶	همگرایی هوریزنگل و کنیل	نظام سیاسی معین (اهداف سیاسی، ابزارهای سیاسی، تنظیمات سیاسی).
۱۷	فدرالیسم	وحدت با وجود تنوع دولت‌ها؛ واگذاری بخشی از حاکمیت (اقتدار) ملی؛ نهادهای سازی قوانین بین‌المللی؛ تصمیم‌گیری بر اساس اکثریت آراء؛ تبعیت نهادها و شهروندان از حاکمیت فراملی.
۱۸	کنفدرالیسم	ساختار دموکراتیک؛ نادولتی و بدون حاکمیت (بدون اقتدار)؛ اتحاد داوطلبانه، مبتنی بر عدالت و برابری.

۱۹	منطقه‌گرایی کانتوری و اشپیگل	اجتماع جدید؛ کشورهای هم‌جوار تعامل‌گرا؛ پیوندهای مشترک قومی، زبانی، فرهنگی، اجتماعی و تاریخی؛ همگرایی ناشی از ساختارهای سیاسی مشابه؛ مبادلات بین اعضا؛ ارتباطات؛ سطح قدرت در نظام تابع؛ ساختار روابط درون منطقه.
۲۰	منطقه‌گرایی شناختاری سازمان‌گاران	ساخته شدن اجتماع جدید؛ هویت، پدیده شناختی جدید؛ حس با هم بودن؛ سهمیم بودن همه اعضا در ارزش‌ها و منافع مشترک؛ حس مشترک؛ آینده (سرنوشت مشترک)؛ تصویر ذهنی کنشگران از مرزها (شناخت و آگاهی جدید)؛ انسجام منطقه‌ای؛ عوامل معنوی همگرایی (شناخت جدید)؛ یادگیری؛ نداشتن احساس تهدید از جانب همدیگر؛ کاهش برخورد میان دولت‌ها؛ ایجاد شبکه‌ها (جامعه‌سازی)؛ هویت جدید برگرفته از شناخت جدید؛ منطقه امن اجتماعی؛ هنجارها و فهم مشترک (شناخت جدید)؛ نقش جدید اعضا؛ هویت جدید؛ هوشیاری منطقه‌ای و خودآگاهی منطقه‌ای؛ نهادها و سازمان‌های بین‌الملل؛ حفظ دولت‌ها و منافع آن‌ها.
۲۱	منطقه‌گرایی آدلر و بارنت	رفع نیازهای امنیتی؛ تغییرات فناوری، جمعیتی، اقتصادی و محیط‌زیستی ایجادکننده اجتماع جدید؛ توسعه تفاسیر جدید از واقعیت‌های اجتماعی؛ احساس تهدیدات مشترک خارجی؛ متغیرهای فرایندی و ساختاری؛ اعتماد متقابل؛ هویت جدید؛ کاهش هزینه‌ها؛ وفاداری جدید (وفاداری به اجتماع جدید).
۲۲	نومنته‌گرایی	تعامل بین بازیگران دولتی و غیردولتی (افزایش کنشگران)؛ دگرگونی ساختار قدرت جهانی برای ارتقای رشد و توسعه اقتصادی؛ رفع چالش‌های مشترک؛ ارتقای همکاری‌ها؛ افزایش ثبات و امنیت؛ هویت جدید؛ اجتماع جدید؛ محیط مرفه‌تر.
۲۳	کارکردگرایی	نیازهای فنی جوامع و امکانات پاسخگوی نیازها؛ کاهش التهابات ملی‌گرایی؛ افزایش شانس صلح بین‌المللی؛ تسری روند همکاری‌ها از یک حوزه به حوزه دیگر؛ تضعیف حاکمیت ملی؛ وضعیت محیطی جدید؛ دستیابی به فواید مشترک؛ تلاش برای رفع مشکلات فراملی زمینه‌ساز شکل‌گیری همکاری‌ها؛ سپردن وظایف حکومت به نهادهای فراملی؛ تضعیف اصل حاکمیت سرزمینی و حقوقی؛ افزایش مسائل فنی؛ افزایش شمار و قلمرو سازمان‌های کارکردی؛ منسوخ شدن نهادهای سیاسی قدیمی؛ توسعه و گسترش همکاری‌ها؛ کاهش اهمیت مرزبندی‌ها؛ وفاداری به جامعه بین‌المللی جایگزین وفاداری ملی؛ پاسخگویی به نیازهای رفاهی جامعه؛ تحول در فضای آنارشیک بین‌الملل؛

		ایجاد دلبستگی‌ها با افزایش همکاری‌ها؛ فرایند همگرایی از پایین به بالا؛ ایجاد صلح؛ سازماندهی لایه‌های درونی جامعه (جامعه‌سازی)؛ از میان رفتن مرزهای مصنوعی؛ توسعه روابط بین‌الملل؛ تأمین نیازهای مشترک؛ انتقال وفاداری از جامعه ملی به سازمان‌های کارکردی؛ تأمین بهتر کالاها و خدمات؛ احصای منافع بیشتر؛ حل اختلافات میان دولت‌ها؛ سازمان‌دهی متخصصان فنی برای حل مشکلات فراملی.
۲۴	نوکارکردگرایی	حضور بازیگران غیردولتی؛ نیازها؛ چرخه همکاری خودتقویت‌کننده؛ دولت‌ها همچنان بازیگران اصلی در فراملی‌گرایی؛ نقش نخبگان سیاسی در ایجاد شناخت جدید؛ نقش نخبگان سیاسی در مدیریت پیامدهای ناشی از تعارض منافع؛ تعریف جدید از مسائل فراملی؛ جدایی‌ناپذیری مسائل قدرت (بقای حاکمیت) از رفاه جامعه؛ آغاز همکاری از حوزه‌های دارای منافع مشترک؛ کاهش وفاداری به دولت‌ها و میل وفاداری به جامعه فراملی؛ نهادسازی.
۲۵	نوکارکردگرایی هاس و اشمیتر	وفاداری فراملی؛ افزایش صلاحیت تصمیم‌گیری ورای ملی؛ منسوخ شدن مرزهای ملی؛ شناخت جدید رهبران سیاسی؛ تغییر قاعده بازی از حاصل جمع جبری صفر به حاصل جمع جبری متغیر یا مضاعف؛ همگرایی نتیجه اراده سیاسی؛ تسری روند همکاری‌ها؛ دستیابی به اطمینان متقابل؛ تدریجی و فزاینده بودن روند همگرایی؛ تبعیض ناشی از خارج ماندن از اجتماع جدید؛ گسترش نیازها؛ گسترش درک اهمیت همکاری‌ها (شناخت جدید)؛ پاسخگویی کارآمدتر به نیازها؛ تضعیف حاکمیت ملی و واگذاری وظایف به حاکمیت فراملی؛ تکیه بر رفاه جامعه؛ وفاداری مولود رضایت از کارکردها؛ سوق وفاداری از ملی‌گرایی به سازمان‌های بین‌المللی (کارکردی)؛ طرفداری از همگرایی در صورت دستیابی به منافع.
۲۶	نوکارکردگرایی لیندبرگ	چشم‌پوشی داوطلبانه دولت‌ها از استقلال سیاسی خود؛ اجتماع جدید؛ انتظارات و پاسخگویی به انتظارات از حاکمیت فراملی؛ اجتماع جدید (بزرگ‌تر از دولت‌ها)؛ ایجاد تدریجی نوع نظام تصمیم‌گیری دسته‌جمعی.
۲۷	نوکارکردگرایی نای	بهره‌گیری از عوامل احساسی و ایدئولوژیک؛ نقش نخبگان سیاسی در تدوین ایدئولوژی و تعمیق همگرایی؛ تشکیل گروه‌ها و انجمن‌ها منطقه‌ای در روند همگرایی (افزایش کنشگران بین‌المللی)؛ تبعیض ناشی از خارج ماندن از حلقه همگرایی؛ توزیع عادلانه عواید؛ تصور اجبار خارجی (مقاعدسازی)؛ کاهش هزینه‌ها؛ حفظ اولویت منافع ملی؛ همگرایی کارآمدی در تأمین نیازها (تقاضاها) با وجود افزایش مبادلات؛ همگرایی ناشی از مقاصد سیاسی.

ایدئولوژیک و امکانات سیاسی کشورها نه نیازهای فناورانه؛ هویت جدید؛ سازگاری اقتصادی؛ نقش نخبگان سیاسی برای افزایش شناخت و درک شهروندان و رهبران سیاسی؛ احتمال همگرایی بیشتر با افزایش کنشگرا بین‌المللی؛ احتمال همگرایی بیشتر با کارآمدی بهتر؛ احتمال همگرایی پایدارتر با شکل‌گیری احساس برابری و عدالت در اجتماع جدید؛ متقاعدسازی؛ پایین بودن هزینه‌های همگرایی.		
ایجاد حاکمیت چندسطحی (ملی و فراملی)؛ طرفداری شهروندان از اجتماع جدید در صورت پاسخگویی به نیازهای آنان؛ شکل‌گیری هویت جدید در صورت پاسخگویی به نیازهای آنان؛ ساختارهای دموکراتیک؛ ارتباطات؛ هویت‌ها و ایدئولوژی‌های جدید فراملی؛ کارآمدی؛ اهمیت داشتن نحوه اعمال اقتدار حاکمیت برای شهروندان،	پساکارکردگرایی	۲۸

۶-۱. نظام‌مند کردن داده‌ها

با مطالعه اولیه داده‌ها و کدگذاری آن‌ها، مشخص شد که نظریه‌پردازان همگرایی هریک به‌نحوی به موضوع پرداخته‌اند و ویژگی‌هایی برشمرده‌اند. داده‌های آنان به عناصر مختلفی از همگرایی اشاره دارد و برخی از این داده‌ها نیز مشابه است. به این دلیل، برای منظم کردن داده‌ها، داده‌های مشابه در کنار یکدیگر قرار گرفت. جدول مرتبط با نظام‌مند کردن داده‌ها به دلیل حجم بالا در مقاله ذکر نشده است. پس از نظام‌مند کردن داده‌ها، نوبت ترکیب داده‌هاست. داده‌های مشابه حذف، داده‌های اصلی و فرعی (عنصر و مؤلفه) تعیین و برابر جدول ۲ ارائه می‌شود. همچنین روند همگرایی بر اساس تجزیه و تحلیل به‌دست آمده در نمودار ۲ ارائه می‌شود.

۶-۱-۱. ترکیب داده‌ها

در ترکیب داده‌ها عناصر و مؤلفه‌های فراملی‌گرایی (همگرایی) از منظر نظریات همگرایی به ۹ عنصر رسیده که این عناصر به همراه مؤلفه‌های هریک، به شرح جدول ۲ مشاهده می‌شود.

جدول ۲. عناصر و مؤلفه‌های فراملی‌گرایی (همگرایی)

عناصر	مؤلفه‌ها
تغییر محیط بین‌الملل	افزایش نیازهای مشترک به‌خصوص نیاز به امنیت و بقا؛ افزایش مسائل و گسترش ارتباطات متقابل بین کنشگران مختلف روابط بین‌الملل (دولت‌ها، سازمان‌ها و افراد).
شناخت جدید	تصور ذهنی جدید؛ آگاهی و خودآگاهی؛ یادگیری؛ دانش مشترک؛ اقناع افکار عمومی؛ فرهنگ جدید؛ اعتماد و اطمینان متقابل؛ شکل‌گیری باورها و ایدئولوژی جدید فراملی‌گرایی.
نظام ارزشی جدید	یکسان‌سازی ارزش‌ها؛ کاهش التهابات ملی‌گرایانه و منازعات و افزایش احتمال صلح؛ افزایش آزادی، برابری و عدالت در جامعه؛ احترام به یکدیگر؛ تعهدپذیری و مسئولیت‌پذیری بیشتر؛ رضایت.
اهداف مشروع	تحصیل پاداش؛ تحصیل منافع؛ تحصیل رفاه (اقتصاد قوی و زندگی مطلوب)؛ کاهش هزینه‌ها؛ توانمندتر شدن (قدرتمندتر شدن)؛ افزایش کارآمدی.
اراده سیاسی	ایدئولوژی و نظام سیاسی مناسب (برای پیگیری اهداف).
تعامل	افزایش همکاری داوطلبانه اعضا؛ تغییر در ماهیت تعاملات (برد - برد)؛ افزایش مبادلات اقتصادی.
حاکمیت فراملی	کاهش اختیارات دولت‌ها؛ افزایش اختیارات و صلاحیت‌های نهادهای فراملی؛ ایجاد ساختارهای دموکراتیک فراملی؛ نهادینه شدن قوانین بین‌المللی؛ تبعیت اعضا (دولت‌ها و شهروندان از قوانین بین‌المللی)؛ از بین رفتن مرزهای تصنعی ملی.
اجتماع جدید	قلمرو ارضی جدید متشکل از اعضا؛ شکل‌گیری هویت جدید (فراملی)؛ ایجاد احساس دلبستگی؛ وحدت و همبستگی بین اعضا؛ افزایش کنشگران بین‌المللی؛ توانمندتر شدن اعضا.
کارآمدی	تحقق اهداف؛ پاسخگویی به نیازها و انتظارات؛ ارجحیت حل مسائل فراملی.
وفاداری	تعهدپذیری بیشتر اعضا (اعضا مسئولیت بیشتری می‌گیرند)؛ طرفداری از جامعه فراملی.

۲-۶. روند فراملی‌گرایی (همگرایی) از منظر نظریات همگرایی

برابر تجزیه و تحلیل داده‌ها، همگرایی یک فرایند است؛ به عبارتی، دارای مراحل گام‌به‌گام است که به‌صورت داوطلبانه، ارادی و آگاهانه توسط اعضا (کنشگران بین‌المللی) به‌صورت تدریجی شکل می‌گیرد. در این روند، تغییرات محیط بین‌الملل (شامل وجود نیازهای مشترک بین اعضا، افزایش مسائل فنی که اعضا به‌تنهایی قادر به حل آن نیستند، افزایش ارتباطات در سطح بین‌المللی)

باعث می‌شود که نخبگان و رهبران سیاسی و حتی شهروندان به ابعاد شناختی جدیدی دست یابند. شناخت جدید باعث می‌شود که آنان نظام ارزشی جدیدی را بنیان بگذارند و برای دستیابی به آن ارزش‌ها، اهدافی جدید و مشترک تعریف کنند. نظام ارزشی جدید در واقع مشروعیت لازم به آن اهداف را می‌دهد. در نتیجه، ارادهٔ سیاسی با شکل دادن یک نظام تصمیم‌گیری جدید به افزایش همکاری‌ها و تعاملات متمایل می‌شود و در جهت استقرار یک حاکمیت فراملی حرکت می‌کند؛ به‌نحوی که به‌تدریج از اختیارات واحدهای ملی کاسته و به سازمان‌های کارکردی فراملی صلاحیت بیشتری اعطا می‌شود. با تسری این روند و افزایش کنشگران بین‌المللی، رفته‌رفته شاهد شکل‌گیری اجتماع جدیدی (فراملی) خواهیم بود. هرچه این اجتماع در پاسخگویی به نیازها و انتظارات اعضا کارآمدتر باشد، طرفداری و وفاداری نخبگان، رهبران سیاسی و شهروندان به آن و نیز اعتماد و اطمینان متقابل بیشتر می‌شود و در نهایت، به شناخت بیشتر می‌انجامد و مجدد در یک چرخهٔ خودتقویت‌کننده به فرایند فراملی‌گرایی کمک می‌کند. البته باید بیان کرد که این شناخت جدید نسبت به شناخت ابتدایی تغییر کرده و بیشتر خواهد شد. به این دلیل، بر اساس توصیف یادشده، الگوی روند همگرایی به شرح نمودار ۲ تعریف و ارائه می‌شود.



نمودار ۲. روند فراملی‌گرایی در روابط بین‌الملل از منظر نظریات همگرایی

۳-۶. نگارش نهایی

با مطالعهٔ نظریات همگرایی، جمع‌آوری داده‌ها مبتنی بر جست‌وجوی آگاهانه صورت پذیرفت. داده‌ها بر اساس تحلیل محتوا و مضمون تجزیه و در ادامه نظام‌مند ترکیب شد. برابر روش تحقیق تبیین‌گری، در گام آخر می‌بایست گزارش کاملی از اقدامات در قالب نگارش نهایی ارائه شود. در نتیجه باید چنین گفت:

فراملی‌گرایی اجتماعی جدید و بزرگ‌تر از جامعه ملی است که به مرور زمان و به صورت تدریجی با ادامه روند تغییرات در محیط بین‌الملل طی فرایندی گام‌به‌گام و مرحله‌به‌مرحله شکل خواهد گرفت. تغییرات ناشی از عوامل مختلفی است، مانند افزایش نیازهای کنشگران عرصه بین‌المللی به خصوص نیاز به امنیت و بقا (برای دولت‌های ملی)، افزایش مسائلی که حل آن‌ها از عهده انفرادی دولت‌ها خارج است و تغییرات شتاب‌گونه ارتباطات که از هر لحاظ بین کنشگران مختلف عرصه بین‌المللی مانند دولت‌ها، سازمان‌ها و گروه‌ها و حتی افراد به شکل چشم‌گیری در حال رشد است.

تغییرات محیط بین‌المللی با وجود وسایل ارتباطی پیشرفته، باعث می‌شود که تصویرهای ذهنی افراد، نخبگان و رهبران سیاسی از اجتماعات تغییر کند. با فعالیت بیشتر نخبگان سیاسی، میزان یادگیری غیررسمی (غیردولتی) کنشگران افزایش می‌یابد و آگاهی‌شان از جهان جدید بیشتر می‌شود و در پی ترسیم نظام ارزشی یکسان و همگون جدیدی برمی‌آیند. این نظام جدید مبتنی بر احترام متقابل به حقوق و منافع یکدیگر، تعهدپذیری و مسئولیت‌پذیری، آزادی، برابری، عدالت، رضایت، کاهش التهابات و منازعات و افزایش احتمال صلح بین‌المللی است. در نتیجه، برای دستیابی به این نظام ارزشی جدید (که برای مشروعیت بخشی اهداف لازم است)، کنشگران بین‌المللی اهداف جدیدی درخصوص تحصیل پاداش، تحصیل منافع بیشتر، اقتصاد قوی، شیوه جذاب از الگوی زندگی، رفاه بیشتر، توانمندتر شدن، کاهش هزینه‌ها، رفع چالش‌ها و مسائل مشترک را برای اعضا تعریف می‌کنند و برای دستیابی به این اهداف، شروع به انجام تعاملات (همکاری و مبادله) می‌نمایند. در راستای افزایش تعاملات، نیاز به یک ساختار جدید در ورای دولت‌ها احساس می‌شود که به همین منظور، اراده رهبران سیاسی به ایجاد ساختارها و نهادهای فراملی حرکت خواهد کرد. در نتیجه، دولت‌ها داوطلبانه آرام‌آرام از اختیارات خود می‌کاهند و به صلاحیت و اقتدار سازمان‌های ورای ساختارهای ملی می‌افزایند. در نتیجه، از اهمیت مرزهای ملی کاسته و حاکمیت ملی تضعیف می‌شود و شاهد شکل‌گیری یک حاکمیت فراملی خواهیم بود که مبتنی بر نظر اکثریت و با رعایت ساختارهای دموکراتیک استوار است.

در گذر زمان، تعداد کشورهایی که به این ساختار می‌پیوندند رو به افزایش خواهد بود و آرام‌آرام شاهد افزایش قلمرو ارضی آن خواهیم بود. ساختارهای دموکراتیک حاکمیت فراملی اجازه رونق بیشتر کنشگران جدید در عرصه بین‌المللی را می‌دهند و این به کاهش اختیارات

دولت‌ها و افزایش نقش سایر کنشگران در عرصه بین‌المللی کمک خواهد کرد. در نتیجه، قلمرو ارضی جدید، حاکمیت جدید و تعاملات جدید باعث افزایش نقش اعضا (دولت‌ها، نخبگان و شهروندان) در اجتماع جدید می‌شود و آنان را به این اجتماع جدید دلبسته می‌کند. بدین ترتیب شاهد شکل‌گیری هویتی جدیدی (با حفظ هویت‌های قبلی) برای اعضا خواهیم بود.

پایداری اجتماع جدید به میزان پاسخگویی آن به نیازها، انتظارات اعضا و تحقق اهداف خواهد بود. به عبارتی، پایداری فراملی گرایی به کارآمدی آن وابسته است. هرچه اجتماع جدید کارآمدتر باشد، وفادار اعضا به آن و طرفداری از آن بیشتر خواهد شد. در نتیجه، اعتماد و اطمینان متقابل اعضا به فراملی‌گری بیشتر و بیشتر می‌شود و این مجدد به شناخت جدید آنان کمک خواهد کرد. بنابراین، یک چرخه خودتقویت‌کننده از شناخت، ارزش، هدف، تعامل، اراده سیاسی، حاکمیت، اجتماع و کارآمدی شکل می‌گیرد که البته این چرخه مانند نمودار حلزونی رو به افزایش بوده و باعث توسعه روند فراملی گرایی خواهد شد.

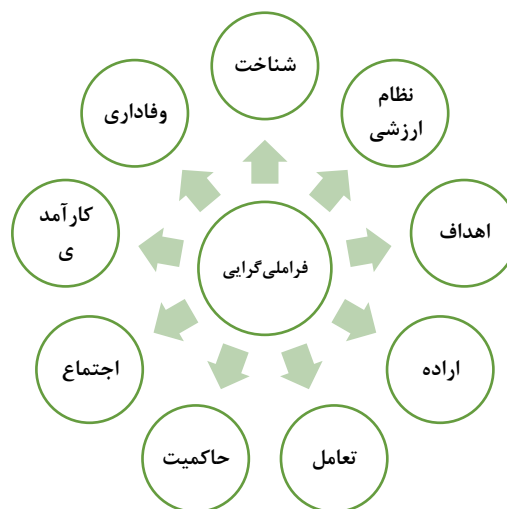
۷. نتیجه‌گیری

برای تبیین مفهوم فراملی گرایی از منظر نظریات همگرایی در مجموع به مرور ۲۸ نظریه پرداخته شد که عبارت بودند از: نظریه‌های همگرایی (۱۶ نظریه پرداز)، فدرالیسم (۲ نظریه)، منطقه گرایی (۴ نظریه) و کارکردگرایی (۶ نظریه). در این نظریات، متون مرتبط با فراملی گرایی تهیه شد و بر اساس روش تحلیل محتوا و مضمون، عناصر و مؤلفه‌های معنایی و روند فراملی گرایی استخراج شد. در گام بعدی، به نظام‌مند کردن (دسته‌بندی) این عناصر و مؤلفه‌ها پرداخته شد و در نهایت، مؤلفه‌های مشابه ترکیب و به جمع‌بندی رسید که ماحصل آن در بخش نگارش نهایی بیان شد. با توجه به سؤال تحقیق که «فراملی گرایی دارای چه مفهومی در نظریات همگرایی در روابط بین‌الملل است؟»، باید چنین بیان کرد:

۱. فراملی گرایی از منظر نظریات همگرایی دارای یک روند تدریجی گام‌به‌گام، فزاینده و خودتقویت‌کننده است.

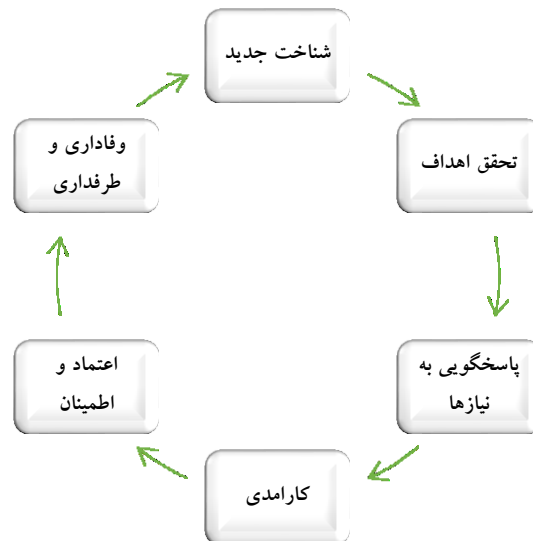
۲. تغییرات محیط بین‌الملل شامل افزایش نیازها، افزایش مسائل و توسعه شبکه ارتباطات جهانی باعث شکل‌گیری تصاویر ذهنی جدید در نخبگان، رهبران و شهروندان می‌شود. شناخت جدید سرآغاز شکل‌گیری روندی برای تشکیل اجتماعات جدید فراملی گرایی است.

۳. در نظریات همگرایی، فراملی‌گرایی دارای ۹ عنصر شناخت، نظام ارزشی، اهداف، اراده سیاسی، تعاملات، حاکمیت فراملی، جامعه فراملی، کارامدی و وفاداری است که در گذر زمان به‌مانند نمودار حلزونی، رو به افزایش می‌رود. عناصر و مؤلفه‌های فراملی‌گرایی از منظر نظریات همگرایی برابر نمودار ۳ است که مشروح آن در جدول ۲ بیان شد.



نمودار ۳. عناصر فراملی‌گرایی

۴. هرچه اجتماع جدید (جامعه فراملی) در تحقق اهداف و پاسخگویی به نیازها و انتظارات اعضای خود موفق‌تر عمل کند، کارامدی خود را نشان می‌دهد و در نتیجه، میزان اعتماد و اطمینان اعضا به آن افزایش می‌یابد و آنان از اجتماع جدید طرفداری می‌کنند. در نتیجه در پیچه‌های جدیدی از شناخت به روی آن‌ها باز می‌شود و مجدداً به چرخه اول، یعنی شناخت جدید، برمی‌گردند. به این ترتیب روند فراملی‌گرایی به‌صورت فزاینده به حرکت خود ادامه خواهد داد. این روند که در نمودار ۴ نشان داده شده، به‌نحوی خواهد بود که در صورت موفقیت هریک از مراحل، این دایره بزرگ و بزرگ‌تر خواهد شد و به این ترتیب شاهد بزرگ‌تر شدن اجتماع فراملی خواهیم بود. به همین ترتیب می‌توان استدلال کرد که اگر اجتماع جدید در تحقق اهداف خود ناکارآمد باشد و یا نتواند به نیازهای اعضای خود پاسخ دهد، در نتیجه ناکارآمد تلقی می‌شود و از اعتماد و اطمینان اعضا به آن کاسته می‌شود. در نتیجه اعضا به آن متعهد و وفادار نخواهند بود و از آن طرفداری نخواهند کرد. این باعث می‌شود که اعضا به شناخت جدیدی برسند که اجتماع جدید مناسب نیست که به‌مرور باعث تضعیف و از بین رفتن آن خواهد شد.



نمودار ۴. روند فراملی‌گرایی

منابع

- بزرگمهری، مجید. (۱۳۸۵). «نظریه‌پردازی در همگرایی اروپایی، گذر از نظریات فراگیر به نظریات بخشی»؛ مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۷۳، ۸۷-۱۱۴. https://jflps.ut.ac.ir/article_25164.html
- بیلیس، جان؛ و همکاران. (۱۳۸۸). جهانی شدن سیاست: روابط بین‌الملل در عصر نوین. جلد دوم، ترجمه ابوالقاسم راه‌چمنی و دیگران، تهران: انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، چاپ دوم.
- تاگور، رابیندرانات. (۱۳۹۵). ملی‌گرایی. ترجمه بنفشه جعفر، تهران: روزگار نو، چاپ اول.
- حاتمی‌نیا، اصغر؛ ترابی، محمد؛ حیدرپور، ماشالله. (۱۴۰۰). «ارزیابی سیاست‌گذاری محیط‌زیستی در جنوب ایران (منطقه خلیج فارس) بر اساس نظریه همگرایی منطقه‌ای کارل دویچ»؛ رهیافت/انقلاب/اسلامی، ۱۵(۵۵)، ۱۵۹-۱۷۶. https://www.rahyaftjournal.ir/article_138865.html
- دئورتی، جیمز؛ فالتزگراف، رابرت. (۱۳۸۸). نظریه‌های متعارض در روابط بین‌الملل. ترجمه وحید بزرگی و علی‌رضا طیب، تهران: قومس، چاپ پنجم.
- رادگودزی، معصومه. (۱۳۹۵). «روابط استراتژیک اسرائیل و آذربایجان: بنیادها و الزامات»؛ سیاست جهانی، ۳(۳)، ۱۸۵-۲۱۸. https://interpolitics.guilan.ac.ir/article_1986_0.html

- روحی دهنه، مجید. (۱۳۹۳). «مفهوم‌سازی همگرایی و منطقه‌گرایی در روابط بین‌الملل از منظر سازه‌انگاری (مطالعه موردی: اتحادیه اروپا)»؛ پژوهش‌های بین‌الملل، ۴(۱۳)، ۲۷-۱.
https://www.iisajournals.ir/article_41966.html
- زرگر، علی‌رضا، پازوکیان، اسدالله. (۱۴۰۰). «تحلیل واگرایی در سازمان همکاری اسلامی بر اساس نظریه کانتوری و اشیگل با تأکید بر جمهوری اسلامی ایران»، دولت‌پژوهی ایران/معاصر، ۷(۱)، ۱۱۵-۱۳۸.
https://journals.ihu.ac.ir/article_206553.html
- سرخیل، بهنام. (۱۳۹۷). «تحقق منطقه‌گرایی نوین در آفریقا از منظر سازه‌انگاری»، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۸(۳۰)، ۱۹۷-۲۲۲.
https://www.iisajournals.ir/article_91451.html
- سیف‌زاده، سیدحسین. (۱۳۸۵). اصول روابط بین‌الملل (الف و ب). تهران: نشر میزان، چاپ پنجم.
- سیف‌زاده، سیدحسین. (۱۳۸۷). نظریه‌پردازی در روابط بین‌الملل، مبانی و قالب‌های فکری. تهران: سمت.
- سیمونلز، وارن جی؛ میدما، استیون جی. (۱۳۹۳). تاریخ اندیشه اقتصادی، از ارسطو تا جان استوارت میل. ترجمه محمدحسین وقار، تهران: نشر مرکز، چاپ دوم.
- قاسمی، یارمحمد؛ هاشمی، علی. (۱۳۹۸). «انجام پژوهش به روش تحلیل تماتیک: راهنمای عملی و گام‌به‌گام برای یادگیری و آموزش (مورد مطالعه: مصرف موسیقی دانشجویان کارشناسی‌ارشد دانشگاه ایلام)»، فرهنگ ایلام، ۲۰(۶۴-۶۵)، ۷-۳۳.
https://www.farhangeilam.ir/article_106790.html
- قوام، عبدالعلی. (۱۳۸۸). اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل. تهران: سمت، چاپ پانزدهم.
- قوام، عبدالعلی. (۱۳۸۸). روابط بین‌الملل، نظریه‌ها و رویکردها. تهران: سمت، چاپ سوم.
- کریمی، محمود. (۱۳۸۹). «نظریه‌های همگرایی در روابط بین‌الملل؛ شیوه‌ای برای حل‌وفصل درگیری‌های منطقه‌ای و بین‌الملل»، روزنامه رسالت، سه‌شنبه ۲۲ تیر ۱۳۸۹، شماره ۷۰۳۱، صفحه ۲۶.
<https://www.magiran.com/article/2119012>
- کولایی، الهه. (۱۳۷۹). «تحول در نظریه‌های همگرایی». مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، ۴۸(۷۷۸)، ۱۵۵-۱۹۴.
https://jflps.ut.ac.ir/article_12370.html
- گریفتس، مارتین؛ اوکلاگان، تری. (۱۳۸۸). مفاهیم کلیدی روابط بین‌الملل. تهران: نشر میزان، چاپ اول.
- متین، کرمان، (۲۷۲۱). «کنفدرالیسم دموکراتیک و کثرت جوامع، نقدی مشفقانه بر نظریه دولت عبدالله اوجلان»؛ ترجمه ناسوئه‌زاده‌لان، گوقاریکی شیکارانه کومه‌لایه‌تی-سیاسیه، ژماره ۵۹-۶۰، سالی بیست‌وسیههه، بهار و هاوینی ۲۷۲۱، ۳۸۴-۴۰۳.
<https://govartishk.com/?p=11581>
- مختاری، مجید؛ آدمی، علی. (۱۳۹۶). «الزامات اقتصادی توسعه روابط ایران و عمان»؛ پژوهش‌های روابط بین‌الملل، ۱(۲۳)، ۲۰۷-۲۳۲.
https://www.iisajournals.ir/article_53580.html
- مردیها، مرتضی. (۱۳۹۵). «معنا و مبنای تبیین در علوم اجتماعی»؛ مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۸(۳۲)، ۷۹-۱۰۴.
<https://doi.org/10.22035/isih.2016.242>
- مشیرزاده، حمیرا. (۱۳۹۰). تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل. تهران: سمت، چاپ ششم.
- نیومن، ویلیام لاورنس. (۱۳۸۹). شیوه‌های پژوهش اجتماعی؛ رویکردهای کیفی و کمی. ترجمه حسن دانائی‌فرد و سید حسین کاظمی، تهران: مؤسسه کتاب مهربان نشر، چاپ سوم.

هی‌وود، اندرو. (۱۳۹۵). مفاهیم کلیدی در علم سیاست. ترجمه حسن سعیدکلاهی و عباس کاردان، تهران: علمی و فرهنگی، چاپ سوم.

References

- Adler, E. & Barnett, M. (1998). *Security Communities*. United Kingdom, Cambridge: University of Cambridge Press.
- Baylis, J.; Smith, S. & Owens, P. (2008). *The globalization of world politics: An introduction to international relations* (Vol. 2). Translated by Rahchamani A. et al., Tehran: Abrar Moaser Cultural Institute. [In Persian].
- Bozorgmehri, M. (2006). "Theorizing on European integration from grand to partial theories". *Law & Political science*, 73, 87-114. [In Persian]. https://jflps.ut.ac.ir/article_25164.html?lang=en
- De Brouwer, J. L. (2024). "Transnationalism: A new way of thinking about migration". *Egmont Institute*, Retrieved May 15, 2025. from <https://www.egmontinstitute.be/transnationalism-a-new-way-of-thinking-about-migration>
- Dougherty, J. E. & Pfaltzgraff, R. L. (2009). *Contending theories of international relations*. Translated by Bozorgi, V. & Tayyeb, A., Tehran: Qomes Publishing. [In Persian].
- Etzioni, A. & Hudson, K. (2017). "Amitai Etzioni retrospective". Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3066067>
- European regional Development Fund. (no date). *Community Building Strategy – West – Overijssel*. Interreg North Sea Region Catch. <https://northsearegion.eu/media/23164/community-building-strategy.pdf>
- Ghavam, A. (2009). *International relations: Theories and approaches*. Tehran: Samt Pub. [In Persian].
- Ghavam, A. (2009). *Principles of foreign policy and international politics*. Tehran: Samt. [In Persian].
- Griffiths, M., & O'Callaghan, T. (2009). *Key concepts in international relations*. Translated by Saeedkollahi, H. & Kardan, A., Tehran: Mizan Publishing. [In Persian].
- Hashemi, A. & Ghasemi, Y. (2020). "Doing a research by thematic analysis: A practical, step-by-step guide for learning and teaching (Case study: music usage of M.A. students at Ilam University)". *A Scientific Journal of Ilam Culture*, 20(64.65), 7-33. [In Persian]. https://www.farhangeilam.ir/article_106790.html?lang=en
- Heywood, A. (2016). *Key concepts in politics*. Translated by Saeedkollahi, H. & Kardan, A., Tehran: Elmi va Farhangi Publishing. [In Persian].
- Holzinger, K. & Knill, C. (2008). "Theoretical framework: Causal factors & Convergence expectations". In: *Environmental Policy Convergence in Europe, The Impact of International Institutions and Trade*. (pp 30- 63), Cambridge: University Press.
- Karimi, M. (2010, July 13). "Theories of convergence in international relations; A method for resolving regional and international conflicts". *Resalat Newspaper*, (7031), 26. [In Persian]. <https://www.magiran.com/article/2119012>
- Kasun, G. S. (2017). *Transnationalism: Competing Definitions, Individual Agency in an Age of Globalization & Research Trends*. Georgia State University, Middle & Secondary Education Faculty Publications.
- Koolae, E. (2000). "Transformation in convergence theories". *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, 48(778), 155–194. [In Persian]. https://jflps.ut.ac.ir/article_12370.html
- Leuffen, D.; Rittberger, B. & Schimmelfennig, F. (2022). *Integration & differentiation in the European Union, theory & policies*. Chapter 5: Post-functionalism, https://www.researchgate.net/publication/357505235_Postfunctionalism

- Mardiha, M. (2021). "Meaning and foundation of scientific explanation". *Interdisciplinary Studies in the Humanities*, 8(4), 79-104. [In Persian]. <https://doi.org/10.22035/isih.2016.242>
- McEwan, C. (no data). *Transnationalism*. <https://www.blackwellpublishing.com/content/bpl>
- Metin, K. (2021). "Democratic confederalism and the plurality of societies: A compassionate critique of Abdullah Öcalan's theory of the state". Translated by Ardalan, A., *Govarîşk*, 23(59-60), 384-403. [In Persian]. <https://govartishk.com/?p=11581>
- Mokhtari, M. & Adami, A. (2017). "Economic requirements for the development of Oman-Iran relations". *International Relations Researches*, 7(23), 207-232. [In Persian]. https://www.iisajournals.ir/article_53580.html?lang=en
- Moshirzadeh, H. (2011). *Evolution in international relations theories*. Tehran: Samt Pub. [In Persian].
- Munro, G. (2015). "Transnationalism, A Review of the Literature". *Studies on National Movements*, 1-36.
- Neuman, W. L. (2010). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Translated by Danaeefard, H. & Kazemi, S. H., Tehran: Mehraban Book Institute. [In Persian].
- Nye, J. S. & Keohane, R. O. (1971). "Transnational Relations and World Politics: A Conclusion". *International Organization*, 25(3), 721-748.
- Radgoudarzi, M. (2016). "Strategic relations between Israel and Azerbaijan: Foundations and requirements". *Global Politics*, 5(3), 185-218. [In Persian]. https://interpolitics.guilan.ac.ir/article_1986_0.html
- Rohi dehbane, M. (2014). "Conceptualization of integration and regionalism in international relations from constructivist perspective: European Union". *International Relations Researches*, 4(13), 122-155. [In Persian]. https://www.iisajournals.ir/article_41966.html?lang=en
- Rumford, C. (2009). *The Sage Handbook of European Studies*. London, Sage, Retrieved May 15, 2025, from https://www.researchgate.net/publication/293770634_Nationalism_and_transnationalism
- Samuels, W. J. & Medema, S. G. (2014). *History of economic thought: From Aristotle to John Stuart Mill*. Translated by Vaghar, M. H., Tehran: Nashr-e Markaz. [In Persian].
- Sarkheil, B. (2019). "The realization of modern regionalism in Africa in terms of constructivism". *International Relations Researches*, 8(4), 197-222. [In Persian]. https://www.iisajournals.ir/article_91451.html?lang=en
- Sawal, J. N.; Zaman, U. & Fatima, N. (2023). "Power Transition, Neo Regionalism & Neo Functionalism: unraveling the Power Dynamics in BRICS". *Global International Relations Review*, VI(II), 62-71. [http://dx.doi.org/10.31703/girr.2023\(VI-II\).07](http://dx.doi.org/10.31703/girr.2023(VI-II).07)
- Seifzadeh, S. H. (2006). *Principles of international relations (Parts A & B)*. Tehran: Mizan Publishing. [In Persian].
- Seifzadeh, S. H. (2008). *Theorizing in international relations: Foundations and intellectual frameworks*. Tehran: Samt Publishing. [In Persian].
- Tagore, R. (2016). *Nationalism*. Translated by Jafar, B., Tehran: Rozegar-e No Publishing. [In Persian].
- Torabi, M.; Hataminia, A. & Haidarpour, M. (2021). "Evaluation of environmental policy in southern Iran (Persian Gulf region) based on Karl Deutsch regional theory of convergence". *The Islamic Revolution Approach*, 15(55), 159-176. [In Persian]. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20083777.1400.15.55.9.2>
- Vertovec, S. (2009). *Transnationalism*. USA and Canada, Routledge, First Published.
- Zargar, A. R. & Pazokian, A. (2021). "An analysis of divergences in the Organization of Islamic Cooperation (OIC) on the basis of Cantori & Spiegel's theory with emphasis on the Islamic Republic of Iran". *State Studies of Contemporary Iran*, 7(1), 115-138. [In Persian]. https://journals.ihu.ac.ir/article_206553.html